

[Lis Groes.]

velse af gårs dato har meddelt, at han er villig til midlertidigt at tage sæde i folketinget i anledning af nævnte orlov.

Udvalget til valgs prøvelse har herefter holdt møde, og efter at have gennemgået stedfortræderlisten og de øvrige dokumenter indstiller udvalget enstemmigt, at såvel stiftsfuldmægtig Peter Bonnevie som fuldmægtig René Robert Brusvang godkendes som midlertidige medlemmer af folketinget fra og med den 8. d. m. at regne.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af stiftsfuldmægtig Peter Bonnevie som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 8. december 1966

vedtoges enstemmigt med 112 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af fuldmægtig René Robert Brusvang som midlertidigt medlem af folketinget fra og med den 8. december 1966

vedtoges enstemmigt med 116 stemmer.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til finanslov for finansåret 1. april 1967-31. marts 1968.

(Lovforslaget (nr. 1) findes i tillæg D. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 29).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Per Hækkerup: Folketinget er en arbejdsplads. Jeg håber, det bliver en god arbejdsplads. Således sluttede stats- og udenrigsministeren sin erklæring her i tinget i tirsdags. Jeg vil gerne tage disse ord som udgangspunkt for mine efterfølgende bemærkninger og give dem min fulde tilslutning.

Vi er i den socialdemokratiske gruppe som i regeringen indstillet på, at nu skal det på-

trængende og nødvendige reformarbejde på en lang række områder gennemføres, men inden vi går i gang med dette arbejde, skal vi jo traditionen tro have en såkaldt storpolitisk debat, og som den første ordfører vil jeg gerne yde mit bidrag.

Valget den 22. november var utvivlsomt et både overraskende og betydningsfuldt valg. Hvordan skal man forstå og udlægge valgets resultat? Jeg tror, det endnu er for tidligt at gøre valgets resultat endeligt op. Hertil kræves en mere dybtgående analyse, end det endnu tidsmæssigt har været muligt at foretage. Alligevel forekommer det mig, at i hvert fald tre karakteristiske træk fremgår af valgets udfald.

For det første tabte den konservative fløj i dansk politik 10 mandater. Hermed brast utvivlsomt en konservativ drøm om at kunne opnå flertal i det danske folketing. Når vi erindrer det konservative partis valgpropaganda, der bl. a. på illustrativ måde viste, hvordan dette parti var marcheret frem fra valg til valg ledsaget af en stadig øget medlemstilgang, var det ganske klart, at forventningerne var højspændte. Man regnede med en ny fremgang, men det blev altså et tab for den samlede konservative fløj i dansk politik på de nævnte 10 mandater i forhold til valget i 1964.

For de borgerlige midterpartier, for nu at bruge denne forslidte glose, betød valget en fremgang. De radikale fik yderligere 3 mandater, og liberalt centrum opnåede i alt 4 medlemmer af tinget. Det vækker naturligvis glæde i de pågældende partier, men samtidig må det konstateres, at trods denne fremgang mistede de radikale deres centrale position i dansk politik. Det radikale venstre er ikke længere tungen på vægtskålen. Det vil nok tage nogen tid, før partiet vænner sig til sin nye situation.

Det tredje karakteristiske træk ved valget var, at mit parti, socialdemokratiet, tabte 7 mandater, men at vor politik uanset dette mandattab vandt vælgerens tilslutning. Dette viser sig dels i socialistisk folkepartis opsigtsvækkende fremgang på 10 mandater,

[Per Hækkerup.]

som er høstet gennem en politik, der ligger så nær op ad socialdemokratiets, som tænkes kan, når bortses fra de udenrigs- og forsvarspolitiske spørgsmål og fra en urealistisk foregøgle af, at stemmer på socialistisk folkeparti kunne vælte den boligløsning, som flere partier var enedes om. Men det viser sig også i den øgede tilslutning til det radikale venstre og liberalt centrum, som stod mest forstående over for socialdemokratiets politik i selve valgets hovedspørgsmål: en reform af vort skattesystem. Den kombinerede tilbagegang for socialdemokratiet og fremgang for socialistisk folkeparti betød, som det er sagt, at der for første gang i det danske folketing findes et socialistisk flertal.

Det er på baggrund af denne situation, at man skal se såvel regeringsdannelsen som løsningen af de forestående politiske opgaver. Som stats- og udenrigsministeren har nævnt, søgte han i overensstemmelse med sin parlamentariske pligt kontakter til forskellige sider for at undersøge, om der fandtes muligheder for at danne en flertalsregering. Under drøftelser med venstre blev det klart, at dette parti ikke havde forstået valgets tale og derfor ikke ville medvirke i en bredere regeringsdannelse, der måtte hvile på socialdemokratiets politik, som den var godkendt af vælgerne. Når man tager hr. Poul Sørensens hånlige afvisning af en bredere regeringsdannelse med ordene „det tror jeg ikke en døjt på“ i betragtning, er det vel forståeligt, at statsministeren ikke havde lyst til at spille hverken sin eller hr. Poul Sørensens tid med drøftelser af dette problem. Den omstændighed, at de to konservative partier, efterhånden som udviklingen skred frem, ændrede deres standpunkter så langt, at hr. Poul Sørensen igennem forskellige faser nåede til at godkende såvel kildeskatten som skattefradragsreglens bortfald, kunne ikke ændre situationen. Inden de to partier var parat til at stige på toget, havde det forladt perronen. Men naturligvis er deres og vel især de konservatives omvendelse interessant, når vi kommer til det kapitel, der hedder den kommende drøftelse af skattereformen.

Heller ikke de radikale eller liberalt centrum var sindede at gå ind i en regering med socialdemokratiet eller socialdemokra-

tiet og SF. De radikales ønske var den brede regering, som venstres ubøjelige holdning gjorde umulig.

Det måtte derfor være naturligt, at socialdemokratiet optog forhandlinger med socialistisk folkeparti om dannelsen af en flertalsregering bestående af de to partier. Man skulle have troet, at SF havde forstået den historiske mulighed, der forelå for dem til at blive delagtig i regeringsmagt og ansvar. Det har vel næppe skortet på lysten til at få del i regeringsmagten, men under drøftelserne mellem de to partier blev det klart, at viljen til at påtage sig et ansvar ikke var tilstrækkelig udviklet i den halvvejs nybesatte SF-folketingsgruppe. Jeg tror, at socialistisk folkepartis manglende mod eller vilje har fremkaldt skuffelse i vide lønmodtagerkredse, og jeg ville, hvis jeg var medlem af socialistisk folkeparti, nære bange anelser for at have forspildt en enestående chance og svigtet mine vælgeres mandat. Men det bliver selvfølgelig et spørgsmål mellem SF og partiets vælgere. Jeg tror dog, at partiet vil gøre klogt i under alle omstændigheder at erkende, at 20 mandater forpligter og umuliggør en ansvarsfri og indflydelsesløs oppositionspolitik. Den vil vælgerne ikke have forståelse for; de vil se resultater af deres stemmeafgivning.

Socialdemokratiets forhandlinger med socialistisk folkeparti endte som bekendt resultatløst. Hvad forhandlingernes genstand var, fremgår af det referat af forhandlingsgrundlaget, som er offentliggjort. Det er også bekendt, at det ikke var de indenrigspolitiske spørgsmål, der i væsentlig grad forhindrede en positiv løsning mellem de to partier, men derimod udenrigs- og forsvarspolitikken.

Det er hermed slået klart og tydeligt fast, at socialdemokratiet mener det alvorligt, når vi siger, at vor udenrigs-, forsvars- og markedspolitik vil blive fortsat uændret. Og det er samtidig slået fast, at socialistisk folkeparti for nogle urealistiske teoris opretholdelses skyld forspildte muligheden for som regeringspartner at øve indflydelse på dansk indenrigspolitik. Hvorledes lønmodtagerne og andre vil vurdere denne stillingtagen, kan kun tiden vise.

Resultatet af de forskellige sonderinger og forhandlinger blev, at kun en fortsat socialdemokratisk mindretalsregering var mulig.

[Per Hækkerup.]

Hvilken politik vil denne regering og socialdemokratiet så tilstræbe, og hvilke muligheder vil der være for at føre regeringens politik igennem?

Regeringens og socialdemokratiets politik fremgår af statsministerens åbningstale den 4. oktober og af stats- og udenrigsministerens redegørelse den 6. december. Jeg tror ikke, der er nogen anledning for mig til at gå ind i en detaljeret gennemgang af disse to oplæg; de taler for sig selv.

Derimod vil jeg gerne understrege udtalelserne om, at socialdemokratiet står frit i sine forhandlinger med tingets øvrige partier. Vi vil søge det flertal, vi kan opnå i de enkelte sager, som giver os størst mulighed for at gennemføre vor politik. Vi håber, at vi vil kunne tale os til rette med de andre partier her i salen, og vi håber ganske særlig, at der kan skabes en bred tilslutning til de afgørende lovforslag.

Den omstændighed, at valget gav et flertal for socialdemokratiet og socialistisk folkeparti i folketinget, synes at have fremkaldt nervøsitet visse steder i erhvervslivet. Det er ganske ubegrundet, og det er uforståeligt, hvis erhvervsfolk skulle have så lidt kendskab til dansk politik i almindelighed og socialdemokratiet i særdeleshed, at de skulle blive grebet af panik. Der forestår ingen omvæltning i Danmark, man behøver ikke at være bange for vældige revolutioner el. lign. Selv de mest forsigtige konservative behøver ikke at tro på den socialistforskrækkelse, som endnu en gang blev kørt frem i valgkampen, heldigvis forgæves. Mon ikke vi i øvrigt i fremtiden vil blive forskånet for denne socialistforskrækkelseskampagne? Den betaler sig jo alligevel ikke.

Jeg har tidligere sagt, at det socialistiske flertal, der er skabt i folketinget, selvfølgelig vil blive benyttet, men vel at mærke benyttet til at gennemføre en socialdemokratisk politik og ikke en tøddel mere. Jeg har også sagt, at vi ikke vil majorisere de andre partier. Sagt på almindeligt dansk vil det sige, at vi ikke ønsker at etablere det, antidemokraterne i 30'erne kaldte et flertalsdiktatur; dengang var der tale om et socialdemokratisk-radikalt. Vi indbyder alle partier til forhandling, og jeg gentager: vi ser gerne et bredt grundlag for den lovgivning, der skal gennemføres, men det er

klart, at det bliver en politik på socialdemokratiets grund, således som vælgerne har ønsket det. (*Munterhed*). Med interesse har jeg bemærket, at hr. Poul Sørensen har ændret, om ikke sine synspunkter, så sine standpunkter med hensyn til kildeskat og fradragsregel med den, har jeg forstået, udtrykkelige begrundelse, at det er valgets tale. Her falder latteren ind igen, for det var jo det, der var det interessante ved hr. Poul Sørensens udtalelse, at valget havde givet tilslutning til socialdemokratiets politik. Hvis andre partier her i salen anlægger en tilsvarende vurdering, skulle vejen være åbnet for en saglig forhandling om de store problemer, som vi ikke hidtil har løst, og som derfor stadig ligger foran os.

Det bliver altså ikke en rabiat politik; men en fornuftig reformlovgivning i fortsættelse af den sociale og økonomiske udvikling, vi har kendt igennem et par menneskealdre; det er og bliver socialdemokratiets politik. Valgresultatet vil i den henseende betyde, at tempoet og omfanget af de nødvendige reformers gennemførelse vil blive fremskyndet og forøget. Det tror jeg alle parter gør klogt i at forstå.

Poul Hartling: Hensigten med denne debat er jo dels at drøfte finanslovforslaget, der er til første behandling, dels at bidrage med en vurdering af regeringserklæringen fra i tirsdags og i det hele taget af den politiske situation efter valget.

Statsministeren sagde forleden dag, at valget havde skabt „en ny og uforudset situation“. Den var nu ikke mere uforudset, end at venstre meget tydeligt havde påvist, at der var en mulighed for et socialistisk flertal. Vi beklager dybt, at valget gav til resultat, at dette flertal nu kan etableres, men det er ikke rigtigt, at det var noget uforudset.

Da valget blev udskrevet, vidste socialdemokratiet også meget vel, at valget ville føre til et svækket socialdemokrati og en styrkelse af socialistisk folkeparti. Det vidste alle, men det var vel det, man ville opnå, dog kom det måske bag på mange besindige socialdemokrater, at forskydningen skulle blive så stor som minus 7 mandater til socialdemokratiet og plus 10 til socialistisk folkeparti.

Det er klart, at det var en skuffelse for

[Poul Hartling.]

os, at det nye folketing skulle tælle 1 venstremand og 2 konservative færre end det gamle. Til gengæld vandt det radikale venstre 3 mandater i sin frigjorthed fra socialdemokratiet.

Resultatet af mandatfordelingen blev så en mindretalsregering.

Statsministeren havde ikke i sinde, sagde han, at danne regering med SF. Men i løbet af valgnatten gik, som han har sagt, noget op for ham. Og næste formiddag var det gået helt op, og nu ville han indbyde til, hvad han med sit særlige ordvalg kaldte „en folkelig regering“. Nogle dage efter skrev ministeren uden portefølje, hr. Hans Sølvhøj, en kronik i Kristeligt Dagblad, hvori det hed:

„Som årene går, ræddes man mere og mere for ordet „folkelig“. Når man ser, hvad det bruges til, hænder det, man får kvalme.“

Jeg tror ikke, at den højtærede forhenværende kulturminister med disse ord tænkte på statsministeren, og jeg skylder at oplyse, at kronikken var en anmeldelse af Jørgen Bukdahls bog „Forgyldning og svinelæder“.

I modsætning til praksis ved tidligere valg er regeringen ikke dannet på basis af råd, som folketingets partier kunne give kongen. Denne regering sidder uden at være anbefalet. Det var vel egentlig ganske rart at få at vide, hvem der vil stå fadder til denne mindretalsregering, men det kan måske fremgå af debatten i dag. Jeg kan på venstres vegne erklære, at vi ikke føler noget medansvar for regeringen. Vi er utrygge ved dens politik og ikke mindre ved de kræfter, som regeringen har gjort sig afhængig af.

En mindretalsregering må nødvendigvis forhandle sig frem. Det måtte den forrige regering også, og det var netop den forrige regerings manglende evne eller vilje til at lede denne forhandling, der førte til valget. Den 2. november, da vi havde et skatteforslag til første behandling, erklærede statsministeren, at folketingets partier var negative, men det eneste parti, der ikke var parat til at forhandle den dag, var jo netop regeringspartiet selv.

I dette nye folketing må regeringen skaffe sig et flertal for sin lovgivning. Den kan

skaffe sig det til den ene side med SF, og den kan skaffe sig det til den anden side med os andre. Forhandling er under alle omstændigheder nødvendig. Men forudsætningen for, at en forhandling kan føre til et resultat, er et vist mål af tillid. Og den tillid, vi kunne have til denne regering og dens chef, er i disse dage omkring valget blevet sat på en hård prøve. Igen og igen har man kunnet konstatere, at statsministeren sagde ét og gjorde noget andet. Han erklærede den ene dag og brød sin erklæring den næste.

Som nævnt havde vi forudset, at resultatet af valget kunne blive et flertal af de to socialistiske partier. Statsministeren blev derfor spurgt under valgkampen, om han ligesom før valget 1964 ville erklære, at han ikke ville have noget med SF at gøre. Han svarede, at en sådan erklæring ville han ikke afgive denne gang. Men, føjede han siden til, der bliver ikke tale om ministre fra socialistisk folkeparti; vi danner ikke regering med SF. Søndagen før valgets tirsdag sagde statsministeren; der bliver ingen aftaler med hr. Aksel Larsen, „han får ingen chance for at bestemme min politik“. To dage efter valget fik han chancen. Da svigtede statsministeren og socialdemokratiet de ord og løfter, som var blandt vælgernes forudsætninger. For da indbød statsministeren hr. Aksel Larsen og hans folk til at gå ind i regeringen og traf de aftaler, som blev offentliggjort i en protokol, og man beklagede nu stærkt, at samarbejdet i en regering ikke blev til noget. Jeg tror, at mange, også mange, der politisk kan være enige med socialdemokratiet, må føle deres tillid rokket, når man så let kan gøre sine egne tilsagn til intet.

Jeg vender tilbage til den politiske forhandlings nødvendighed. En nødvendig forudsætning for en sådan forhandling er en vis gensidig tillid. Det betyder også, at der må være en linje i problemernes løsning. Skal et flertal være med til at lægge ryg til løsningen af en sag, må dette flertal kunne stole på, at regeringen ikke med et andet flertal bagefter forvrider eller udhuler den løsning, man er enedes om. Hvis det ikke kan være sådan, bliver dette ting ikke en god arbejdsplads.

Vi har imidlertid for 2 dage siden oplevet en ny episode, der ikke bidrog til at skabe særlig tillid netop til regeringspartiet. I fjor

[Poul Hartling.]

havde venstre mandatmæssige muligheder for at vælge det grønlandske folketingsmedlem, hr. Knud Hertling, til stedfortræder i Nordisk Råd. Derved fik han adgang til at deltage i rådets arbejde. Vi valgte ham i oktober 1965 og igen i oktober 1966. Efter valget nu kunne venstre ikke længere sikre hr. Knud Hertling denne plads, fordi vi kun kunne vælge 3 medlemmer og 3 stedfortrædere mod hidtil 4. Derimod var der en mulighed for at bevare pladsen, hvis hr. Knud Hertling gik i valgforbund med os. Det havde ikke før været nødvendigt, men nu var det blevet det, og det fandt både han og vi naturligt. Det var ganske klart, at der ikke heri lå nogen politisk tilkendegivelse. Valgforbundet blev aftalt og anmeldt til folketingets bureau. Det måtte vække forundring, at den socialdemokratiske gruppes nye formand og politiske ordfører greb ind i sagen og øvede pression mod hr. Knud Hertling. Pressionen var så stærk, at hr. Knud Hertling følte sig tvunget til at opgive det aftalte forbund.

Der ligger ikke i mine bemærkninger nogen kritik mod hr. Knud Hertling. Jeg tror, vi forstår, hvad han har været udsat for. Men der ligger en misbilligelse af den socialdemokratiske ordfører og gruppeformands optræden. Han har gennem sin handling presset det grønlandske folketingsmedlem til at bryde en aftale, og han har derved rent konkret skaffet socialistisk folkeparti et medlem af Nordisk Råd og hindret hr. Knud Hertling i at bevare sin hidtidige mulighed for at være med i Nordisk Råds arbejde.

En episode som denne styrker ikke tiliden, men man skal måske tage den som et første udtryk for den nye stil, som hr. Per Hækkerup skulle bringe ind i folketingets arbejde.

Statsministeren henviste i sin erklæring til åbningstalen fra oktober. Det kunne han med megen ret gøre, for problemerne er jo de samme som før valget, og problemerne er jo ikke udtømt med den kildeskat, som man gerne ville gøre til valgets hovedproblem. Der er mange andre og store spørgsmål, som skal løses.

Det skal noteres med anerkendelse, at regeringen erklærer, at Danmarks udenrigs-

politik, sikkerhedspolitik, forsvarspolitik og markedspolitik er uændret.

Det må også anerkendes, at regeringen vil vedstå det indgåede boligforlig og gøre boliglovgivningen færdig. Den tilføjede bemærkning om, at man vil foreslå en offentlig boligfond, må dog give anledning til spørgsmål. Når man i forhandlingerne i forbindelse med boligforliget gennemdrøftede dette problem og enedes om ordningen med rentesikring af et antal lejligheder, er det så ikke et brud på forliget at indrette en ny fond? Videre: hvilke penge skal der i en sådan fond, og hvorfra skal de komme? Er det rigtigt at vende tilbage til et system, der let kan blive tilskud til bygherrer i stedet for lettelse for lejere?

Men blandt alle problemerne melder sig først og fremmest de økonomiske, som trænger sig på i dag fuldt så stærkt, som de gjorde før valget. Der er mange tegn på, at vi er på vej ind i vanskeligheder, som man nok gør klogt i ikke at bagatellisere. Jeg skal nævne nogle af dem.

Industriproduktionen er vigende. I første halvår af 1966 var industriproduktionen mindre end i første halvår af 1965. Og selv om det kun var en enkelt procent, så var det dog et brud på den fremgangslinje, vi gennem mange år har vænnet os til at betragte næsten som en selvfølge.

Investeringerne er faldende. For industrien ventes de i år at blive 12-15 pct. mindre end sidste år. Vi kunne have haft god brug for øgede investeringer, fordi de kunne have styrket dansk konkurrenceevne og samtidig givet grundlag for voksende reel velstand. I stedet må vi erkende, at dansk konkurrenceevne gennem det sidste par år er blevet alvorligt svækket.

Eksportfremgangen er nu mindre. Den eksportfremgang, som regeringens økonomiske sekretariat i foråret med rette anså for nødvendig, for at vi her i landet fortsat kunne sikre beskæftigelsen, er langtfra blevet nået.

De store vanskeligheder, som har ramt landbrugets produktion og eksport, hænger sammen med, at markedsdelingen og andre landes ordninger hindrer dansk landbrug i at udnytte sin konkurrenceevne. Men de hænger også sammen med det indenlandske omkostningspres, der svækker dansk

[Poul Hartling.]

erhvervsliv som helhed, og med den høje rente og kreditrationeringen, der gør det umuligt at afbøde omkostningsstigninger gennem rationalisering og tilpasning.

Hele samfundet er interesseret i, at dansk landbrug kan bevare og udbygge sit produktionsapparat, så det ikke tæres og nedbrydes i ventetiden, indtil vi når det medlemskab af det store europæiske fællesmarked, som regering og opposition er enige om må komme.

De skuffede forventninger om eksportfremgang har især ramt industrien, og vi må ikke glemme, at hver tredje, der er beskæftiget i dansk industri, er direkte afhængig af, at det, som hun eller han producerer, kan sælges i andre lande i konkurrence med andres produkter.

Mange havde vel håbet, at den svage tendens til en stabilisering af priser og omkostninger, der viste sig i andet kvartal i år, havde været holdbar, men den udvikling, der registreredes i oktoberpristallet, har gjort disse forhåbninger til skamme.

Også det rekordhøje renteniveau er fortsat trods de kreditrestriktioner, hvis udtalte formål og begrundelse var, at de skulle gøre en lavere rente mulig, så højt som nogen sinde.

Disse og andre træk er hver for sig og tilsammen udtryk for, at den særlige danske inflation fortsætter med alle sine urimeligheder og skader. De er baggrunden for den økonomiske drøftelse, som denne kombinerede åbnings- og finanslovdebat må give anledning til. Vi har meget i denne udvikling at kritisere regeringen — eller, hvis statsministeren foretrækker det: den forrige regering — for. Men opgaverne ligger der, nu som før valget. Ved siden af kritikken ønsker vi at pege på positive løsninger af problemerne. For det er nødvendigt, hvis den ulyksalige indenlandske inflation skal bremses.

Sidste år gennemførte folketinget i bred enighed de nye love om indseende med priser, licitation og Danmarks Statistik. Deres formål er at sikre, at der ikke sker særlige begrænsninger i den frie konkurrence. Dette må være afgørende led i en indkomstpølitik, og vi må i den kommende tid nøje følge, hvordan disse nye love kommer til at virke.

Vender vi os dernæst til en anden side af indkomstpølitikken, arbejdsmarkedets forhandlinger, må jeg som ved tidligere lejligheder slå fast, at venstre ønsker, at forholdene på arbejdsmarkedet aftales af arbejdsmarkedets parter i frie overenskomster. Skal denne frie aftaleret imidlertid være en realitet og ikke — som det er sket gang på gang i de sidste 30-40 år — gennembrydes af politiske afgørelser, må man i det moderne samfund se et par væsentlige forudsætninger i øjnene.

For det første må de såkaldt livsvigtige områder forlods være sikret mod konflikter. Der er nøglefunktioner i samfundet, som ingen kan være tjent med sættes ud af drift. Det må være en selvfølge, at et sådant konfliktværn ikke kommer dem til skade, der er beskæftiget i disse områder. Det må være rimeligt at spørge statsministeren, om det virkelig ikke bekymrer regeringen at gå ind til de mange og forskelligartede konfliktsituationer, som det kommende forår kan indebære, uden noget beredskab på dette område.

For det andet har regeringen et stort ansvar for, at arbejdsmarkedets parter ikke skal forhandle i blinde. Regeringen må klargøre sine hensigter og sin vurdering af de samfundsøkonomisk forsvarlige rammer for indkomstudviklingen. Der lå vel også i statsministerens åbningsstale i oktober og i hans henvendelse til parterne og erhvervsorganisationerne en vis erkendelse heraf. Statsministeren henviste da også hertil i sin redegørelse forleden. Ikke mindst udtalelser af socialdemokratiets næstformand og fremtrædende medlem af LOs ledelse hr. Hans Rasmussen efter valget om en politisk afgørelse af overenskomstsituationen vil dog kræve en klaring fra statsministeren. Vi håber og forventer, at arbejdsmarkedets parter kan nå til enighed inden for rammer, der gør fortsat høj beskæftigelse mulig, men man kan naturligvis ikke se bort fra, at overenskomstsituationen kan lande i folketinget. Det ville derfor være nyttigt, om statsministeren kunne bekræfte, at regeringen og socialdemokratiet i så tilfælde vil respektere den samfundsøkonomiske ramme, som bl. a. det økonomiske råds formandskab har opstillet, og som statsministeren i åbningsdebatten i oktober gjorde til sin. Ingen kan

[Poul Hartling.]

vel føle sig mere forpligtet end netop statsministeren af de henvendelser og opfordringer, som statsministeren dengang rettede til alle dem, der får afgørende indflydelse på de kommende indkomstbeslutninger.

Det offentlige har endvidere både gennem sit eget virke og gennem det klima for produktion og erhverv, det er med til at skabe, indflydelse på, hvilke reelle muligheder for indkomststigninger der bliver. Skal vi virkelig sikre grundlag for den størst mulige velstandsfremgang for hele befolkningen i de kommende år, og det må jo være målet for en økonomisk politik, er der en række opgaver, der må løses. Det gælder som nævnt først og fremmest inflationsbekæmpelsen. Både som led heri og af selvstændig betydning må nævnes en skattereform, som ikke blot omfatter opkrævningsmåden, men tager skattesystemet som helhed op. Venstre anser flytning af en væsentlig del af skatte trykket fra skat på arbejde og opsparing til skat på forbrug for nødvendig. Her har vi som andre partier accepteret det merværdiafgiftsprincip, regeringen har foreslået, men under den bestemte forudsætning, at dets gennemførelse skal kunne danne grundlag for en virkelig og samlet skattereform.

Venstre har på en række punkter kritiseret regeringens kildeskatteforslag bl. a. i dets praktiske og administrative udformning. Finansministeren har bebudet ændringsforslag til sit tidligere kildeskatteforslag, og dem vil vi naturligvis til sin tid se på. Det samme gælder det værn mod overdreven beskatning af indkomst, som socialdemokratiet før valget stillede i udsigt at ville foreslå som afløser for skattefradragsretten. Men alt dette skal vi nok ikke belaste denne finanslovdebat med, når vi alligevel får en førstebehandling af skattelovgivningen i næste uge.

Statsministeren bebudede forleden genfremsættelse af forslaget om udligning af kontingenterne til forskellige arbejdsløsheds-kasser. Venstre ønsker denne tanke videreført, så der sker en sammenfatning af kontingenter til både syge- og arbejdsløsheds-kasse med folkepensionsbidrag til et samlet tryghedsbidrag. Tilsvarende må der ske en praktisk sammenfatning af de forskellige arbejdsgiverbidrag til sociale formål. At

fordele beløbene til de forskellige formål må være en offentlig opgave. Det kan ikke være rimeligt, at den enkelte borger skal betale forskellige steder, når det lige så godt kan klares samlet og derved ydermere bidrage til administrative forenklinger og besparelser.

Venstre ønsker videre, at dagpengesatserne på disse områder forhøjes, så de kommer i bedre overensstemmelse med det almindelige indkomstniveau. Fra de senere måneders skattedebat kunne man måske næsten få det indtryk, at skatten er det eneste økonomiske problem for den, der bliver syg eller arbejdsløs. Men de andre udgiftsposter er jo også problemer, så længe dagpengesatserne ofte ligger på det halve eller mindre af en almindelig dagløn. Det nuværende splittede kassesystem har nok sin del af skylden for dette forhold, og venstre ønsker arbejdet fremskyndet mest muligt i den socialreformkommission, som blev nedsat på vort initiativ.

Venstre ønsker den offentlige arbejdsanvisning udbygget som en service både for lønmodtagere og erhverv. I denne forbindelse må også nævnes behovet for øgede muligheder for omskoling, tillæring, supplerende uddannelse livet igennem. Det er et positivt bidrag til produktionsfremgangen, men det er også med til at give den enkelte større udfoldelsesmuligheder og øget tryk-
hed. Disse muligheder skal også stå åbne for de kvinder, der, når børnene vokser til, gerne vil vende tilbage til arbejdsmarkedet. Her er et stort område, der fortjener at blive taget op.

Ved at tage disse forskellige opgaver op kunne vi også bidrage til at løse lavtlønsproblemerne — og måske mere effektivt, end lønpolitikken hidtil har været i stand til.

Mange andre påtrængende offentlige opgaver kunne nævnes fra uddannelsesmæssige, sociale, sundhedsmæssige eller trafikale områder, men skal vi nå længst muligt med deres løsning, er en bedre offentlig planlægning nødvendig. Venstre har meget længe efterlyst flerårige offentlige budgetter. Finansministeren har et par gange gjort tilløb til at imødekomme vore ønsker, senest med 3 års budgettet her i oktober. De flerårige budgetter er imidlertid kun et redskab — og endnu et meget ufuldkomment

[Poul Hartling.]

redskab — som skal hjælpe os til en bedre tilrettelæggelse af det offentliges virke.

I sin fremsættelsestale til finanslovsforslaget oplyste finansministeren, at han nogle dage efter denne debat ville komme med en supplerende redegørelse for 3 års budgettet.

Jeg ved ikke, om jeg må indføje en bemærkning om, at det egentlig er mærkelige vilkår, vi har for arbejdet her i folketinget, sådan som det nu lægges til rette. Nogle dage efter denne debat får vi en supplerende redegørelse for 3 års budgettet. De bemærkninger, som støtter finanslovsforslaget — og som vel er en forudsætning for at læse det — har vi fået så sent, at der ikke var nogen mulighed for ordførerne i dag for at sætte sig ind i dem.

Det er i det hele taget et spørgsmål, om vi, som arbejdet lægges an i denne og næste uge, virkelig har en god arbejdsplads i dette folketing. Der er mange nye medlemmer her, og det er store og vidtrækkende problemer, der skal drøftes. Når lovforslagene undertiden kommer, efter at vi har holdt gruppemøde, når forslagene dynges oven på hinanden, som det nu sker — og det er store og vidtrækkende forslag — hvordan er der så mulighed for at drøfte dem i grupperne og tage stilling til dem? Hvordan er muligheden for at behandle dem forsvarligt her i salen? Hvordan er muligheden for, at offentligheden kan følge med? Jeg henstiller, at man ikke tager alt for letsindigt på dette forhold.

Men nu skal vi altså om nogle dage have en supplerende redegørelse for 3 års budgettet. Jeg vil dog stille et par spørgsmål til finansministeren med de forudsætninger, jeg nu altså kan have for at stille dem.

3 års budgettet og det foreliggende finanslovsforslag er blevet betegnet som „skrabede budgetter“. Alligevel lægger stigningen i statsbudgettet efter forslaget belag på omkring halvdelen — og med stigningen i kommunernes budgetter vel omkring $\frac{2}{3}$ — af den forventede produktionsstigning. Der bliver selvsagt tilsvarende mindre til andre formål, altså til erhvervenes udbygning, til boligproduktion og til forøgelse af det individuelle forbrug. Giver det ikke med de begyndende vanskeligheder for industriens investeringer og produktion, som jeg nævnte før, finansministeren anledning til betænke-

ligheder, at der forlods lægges beslag på en så stor del af den forventede produktionsfremgang?

Og videre: betegnelsen „skrabet budget“ kan måske især knyttes til forslaget reservepost, hvor der til løn- og prisstigninger samt landbrugsstøtte er afsat 1,3 milliarder kr. eller reelt godt 200 mill. kr. mindre end på de samme poster sidste år, og dette til trods for at der i år skal være overenskomsthøvelinger, hvad der ikke var sidste år. Ministeren kan måske have sine grunde til ikke uden videre at lægge kortene på bordet netop for denne post, men der må dog ligge overvejelser og et vist materiale bag dette tal. Jeg skal ikke gå i enkeltheder hermed, men gå ud fra, at denne reserveposts størrelse er i overensstemmelse med 3 års budgettet og i overensstemmelse med de rammer for lønstigninger, som regeringen anser for samfundsøkonomisk forsvarlige. Jeg vil gerne bede finansministeren bekræfte dette, for ellers har tallene jo ikke synderlig mening.

Jeg takker statsministeren for bebudelsen af et forslag om tillægspension. Det er et fremskridt, vi noterer, siden statsministeren i oktober svarede noget henholdende på min opfordring hertil.

Vi må videre i arbejdet med kommunalreformen, både ud fra hensynet til administrativ forenkling og rationalisering og for at skabe grundlaget for den decentralisering af administration og myndighed, som er rigtig. Der er mange afgørelser, som ikke fortsat behøver at gå omvejen ad centraladministrationen. Heri ville også ligge en styrkelse af egnsudviklingen. Også det økonomiske forhold mellem stat og kommuner må reformeres. Vi kan ikke uden videre være med til at sætte en streg over refusionsordningerne. Men det er også klart, at de i mange tilfælde med fordel kunne forenkles og nok også give et bedre grundlag for økonomisk rigtigere dispositioner. Der er også i det nuværende system store skævheder i byrdefordelingen. Vi må i en reform tage hensyn både til de opgaver, lovgivningen pålægger kommunerne at løse, og til det indkomstgrundlag, de har at løse dem på.

Statsministeren sluttede sin erklæring i tirsdags med at indbyde partierne til samarbejde. Han håbede at møde en fordomsfri vilje til samarbejde, sagde han.

Folketingets forhandlinger. (11)

161

9/12 66: 1. beh. af f. t. finanslov for 1967-68.

162

[Poul Hartling.]

Må jeg afsluttende sige om dette: venstre er rede til samarbejde — nu som før. Vi vil kunne samarbejde med regeringen — nu som før. Det vil sige, at vi fra sag til sag vil føre vore synspunkter frem, og kan vi nå til en løsning, vi kan være tilfreds med, er vi rede til at medvirke. Vi er parat til at gøre et positivt stykke arbejde og at lægge ryg til for at nå en løsning af de problemer, som skal løses. Det har vi også vist i det folketing, som sad indtil den 22. november. Det kan vi vise igen. Men lad mig for klarheds skyld føje til, at venstre ikke har ændret sin politiske linje, fordi SF har fået en fremgang ved valget. Det, som var ja for os før valget, er også ja nu, og det, der var nej, er også nu nej. Vort sigte er uændret, og vi vil ikke føre en politik, der svigter de mange, der har stemt på os. Vi er parat til forhandling, men vi medbringer til forhandlingen vore ønsker, ganske som vor modpart i forhandlingen gør det.

Vi ønsker også at bygge bro til et bredt liberalt samarbejde — nu som før. Den fællesindstilling og det samarbejdsforhold mellem tingets liberale partier, som venstre hele tiden har appelleret til og har indbudt til, er efter vor mening stadig nødvendigt og rigtigt og måske mere nødvendigt og rigtigt end nogen sinde.

Samarbejde og forhandling siger vi ja til. Et fordomsfrit samarbejde, sagde statsministeren. Ja men det er ikke for os det samme som et principløst samarbejde.

Poul Møller: Bismarck sagde engang, at aldrig lyves der så meget som før et valg, under en krig og efter en jagt, og i år fik vi jo valget midt i jagttiden, så sandheden har ikke haft de allerbedste vilkår i den sidste tid herhjemme politisk. Vi fik altså valget. Det skal ærligt indrømmes, at det var noget af en overrumpling for mange af os, og resultatet var skuffende, også for mit parti. Men mest overrumplende må det vist nu alligevel have været for socialde-

mokratiet, og mest skuffende er resultatet vel i virkeligheden også for regeringen. Den opløste tinget, så vidt jeg ved, for at blive styrket, og den kom hjem med et tab på syv mandater og det næstdårligste valg i partiets historie.

Derfor er det næsten allermest overraskende, at socialdemokratiets leder — og nu i dag Per Hækkerup — vil fortælle os, at det, der fandt sted, var, at socialdemokratiet sejrede, at dets politik sejrede. Nu kan det være, at hr. Per Hækkerup mener, at de syv, der gled ud, havde en meget lille betydning for socialdemokratiet, at de måske kun var negative for socialdemokratiet, at det var en sejr at blive af med dem; man kan så tænke sig, at det måske var det, der var statsministerens formål med den hele manøvre. Men vi har lidt svært ved at forstå, at den politisk kloge hr. Per Hækkerup kan ytre noget sådant, for var det socialdemokratiets politik, der sejrede gennem SFs mandatgevinster? Var denne sejr, som SF ganske rigtigt vandt, en sejr til socialdemokratiet? Var det ikke netop i opposition til socialdemokratiet og til regeringen, at SF sejrede? Var det ikke i opposition til boligforliget? Var det ikke i opposition til socialdemokratiets udenrigspolitik, til socialdemokratiets forslag om merværdiafgift, at SF sejrede? Det var det jo. Havde SF samme politik som socialdemokratiet, havde SF næppe sejret. Men SF stod inden for de socialistiske kredse som den alternative mulighed til socialdemokratiet, og det var det, de sejrede på. Det var et stadig vedvarende oppositionsarbejde over for socialdemokratiet, som ubekymret af kompromiser bragte socialistisk folkeparti sejren. Det tror jeg hr. Per Hækkerup ved nærmere eftertanke vil give mig ret i.

Se, igennem generationer var socialdemokratiets politik bygget op på samarbejdet med det radikale venstre. Det var den klassiske politik fra Staunings tid, fra Hedtofts, H. C. Hansens og Viggo Kampmanns tid; trods de radikale gevinster stod

[Poul Møller.]

de to partier efter dette valg med blot 82 mandater og ude af stand til at kunne bære den danske politik og regeringspolitik i fællesskab. Tyngdepunktet blev derved afgørende forskudt i dansk politik. Statsministeren og socialdemokratiet har mistet det, der igennem fyrretyve år var det faste fodfæste for socialdemokratiets virksomhed her i tinget. Statsministeren erkendte selv dette efter valget ved at søge et nyt fodfæste, et fodfæste hos det sejrende socialistiske folkeparti, der havde revet hans partist venstreflanke op og tilført det et smerteligt nederlag. Der hviler et tungt ansvar på socialdemokratiet ved valget. Man hjalp regeringens hårdeste kritikere og dens mest nådesløse opposition valgkampagnen igennem. Under valgslaget forsvandt de gamle splittelsestener over for socialistisk folkeparti. I kilovis af gamle påstande blev smidt i den skarnskasse, som socialdemokratiet demonstrerede i aviserne i en række annoncer.

Det var nu kampen mod de borgerlige, det gjaldt. Hans Rasmussen udråbte det konservative folkeparti til hovedfjenden i dansk politik. Nu vil jeg gerne sige, at jeg synes, vi skal være forsigtige med at kalde hinanden fjender. Vi kan kalde hinanden modstandere. Folkestyret bygger nu engang på en vis respekt for hinanden også i dette ting, og fjender har ingen respekt for hinanden. Men se, nu var det kampen mod de borgerlige, det gjaldt. Front mod de borgerlige, stod der på de socialdemokratiske plakater. Kritikken mod boligforliget opgav man at forsvare sig over for. Næh, det var V og K, der havde afpresset socialdemokratiet nogle urimelige indrømmelser, skønt vi, der sad i forhandlingerne, ikke har nogen som helst erindring om nogen afpresningsmetoder; der var ingen stokke-metode, om jeg må bruge Holger Eriksens udtryk om arbejdsformen i socialdemokratiet. Venstresocialisterne blev fredet, kritikken mod udenrigs- og forsvarspolitikken lod man også stort set ligge under valgkampagnen. Arbejderne fik fra højeste sted at vide, at nu kunne de frit vælge imellem to arbejderpartier, og at en stemme til SF også var en stemme til fordel for en socialdemokratisk regering. Se, det lod de sig ikke sige to gange, og virkningen blev

så voldsom, at selv de sidste forbehold over for hr. Aksel Larsen forsvandt.

Endnu to dage før valget erklærede statsministeren: Aksel Larsen får ikke en chance. Blot to dage efter valget sad han til højebords hos statsministeren, som gav ham tilbud efter tilbud og chance efter chance, hvis han og hans partifæller ville gå ind i regeringen. Statsministeren siger, at det var, fordi udfaldet af valget var overraskende. Men de spørgsmål, der blev stillet statsministeren i fjernsynet, gik jo netop på, om han ville ønske en sådan flertalsregering, hvis de to partier fik et flertal tilsammen. Han afviste det.

Hvad fik nu statsministeren til at ændre holdning? Var det et LO-diktat? Var det selve flertalsmuligheden? Ja men han undersøgte jo kun overfladisk enkelte andre muligheder, og han erklærede, at samarbejdet med os ikke var hans livret. Nu var det vel ikke ligefrem meningen, at han skulle æde os, men det er rigtigt, at vi heller ikke fandt en socialdemokratisk-konservativ regering ønskelig eller rimelig. Men statsministeren havde en anden mulighed end at æde os, nemlig i stedet for at æde alle sine gamle ord i sig igen, og det kan vel heller ikke være hans livret. Han kunne have fulgt vort råd om at demissionere, så vi på sædvanlig og naturlig måde kunne have drøftet forskellige regeringsmuligheder, herunder undersøgt, om der her i tinget kunne tilvejebringes en stærk koalition til gennemførelse af de nødvendige reformer, og som ville fastholde landets udenrigs- og forsvarspolitik i en tid, hvor de europæiske problemer og hvor NATO-spørgsmålene vil blive højaktuelle.

Den vej gik man ikke. Man valgte at blive siddende alene, efter at hverken hr. Krag eller hr. Per Hækkerup havde kunnet svejse de to socialistiske partier sammen i en regeringsenhed. Man fik en protokol i stedet for en regering, en protokol, som vi, der står udenfor, i begyndelsen da opfattede som en aftale, der bortset fra udenrigs- og forsvarspolitikken tilkendegav, hvad de to partier var enedes om, men det er altså ikke tilfældet. Det er nu sagt ganske klart, at hvert af partierne er frit stillet, og det er også sagt, at socialistisk folkeparti ikke er noget støtteparti.

Det er herefter øjensynlig meget svært

[Poul Møller.]

at finde ud af, hvilken parlamentarisk basis den nuværende regering egentlig optræder på, og derfor havde det nok været rigtigt, om statsministeren ved en demission havde tilvejebragt den fornødne klarhed. Jeg går imidlertid ud fra, at hr. Aksel Larsen i så fald ville have anbefalet kongen at lade hr. Krag fortsætte, og med denne antagelse vil jeg så lade det hvile. Har jeg ret heri, er regeringens basis et nyt flertal, et socialistisk flertal, og meget i regeringserklæringen og også i hr. Per Hækkerups tale tyder jo på, at det skal bruges. Den nærmeste tid vil vise, om det så også lader sig bruge.

Det har jo allerede vist sig, at det ikke lader sig gøre at bruge dette socialistiske flertal til at sikre en fortsættelse af sikkerhedspolitikken og formentlig heller ikke af den europæiske markedspolitik. Her må regeringen søge støtten hos den ellers så forhadte borgerlige opposition. Og kan flertallet anvendes, hvis overenskomstforhandlingerne slår fejl, hvis statsministeren, socialdemokratiet, regeringen anser et folketingsindgreb for nødvendigt? Jeg har ingen erindring om, at hr. Aksel Larsen nogen sinde, hverken som kommunistisk eller socialistisk leder her i tinget, har accepteret et indgreb på arbejdsmarkedet. Er han på sine gamle dage gået i kloster, ja, så er det nok ikke usandsynligt, at indgrebet får en klassepolitisk karakter. Jeg forstår på munden rundt omkring, at de damer og herrer har en anden opfattelse, kender fortilfælde. Dér kan man bare se, de har haft brug for at studere dette spørgsmål i den sidste tid, og det kan jeg da godt forstå, men jeg har i hvert fald hørt mange taler, hvor hr. Aksel Larsen har vendt sig stærkt imod folketingsindgreb over for arbejdsmarkedets forhold. Skulle han være gået i kloster, og mener han nu, at indgreb skal gennemføres, så er jeg bange for, at det kun er et indgreb, der får en så klassepolitisk karakter og bliver så ensidigt, at mange i regeringen, der har ansvaret for den økonomiske udvikling, vil være ret bekymrede. Hans Rasmussen har jo allerede luftet tanker i retning af et sådant regeringsinitiativ, og vil SF hjælpe regeringen, hvis det til marts skulle vise sig, at det nye finans-

lovforslag ikke kan holde, uden at der sikres staten ekstra skatteindtægter?

Må jeg i øvrigt vedrørende dette finanslovforslag sige, at jeg kalder det et stift stykke, at man anvender et finanslovforslag, der fremsættes her i tinget den 17. november uden bemærkninger, som argumentation imod oppositionen under en valgkampagne op til den 22. november. Jeg kalder det i øvrigt også et stift stykke, at finansministeren tillader sig at fremsætte et finanslovforslag uden anmærkninger her i det høje folketing. Det er aldrig sket før, og enhver, der kender til finanslovsproblemerne, ved, at man intet kan læse af et finanslovforslag uden anmærkninger, slet ikke efter at man er gået over til rammebevillinger, til ikke at specificere kontiene; det er umuligt at se, hvad finanslovforslaget indeholder. (*Afbrydelse*). Det var midlertidigt, men derfor skulle man lade være med at benytte det som argumentation imod os andre i valgkampen. (*Afbrydelse af undervisningsministeren* [K. B. Andersen]). Men det gjorde undervisningsministeren. (*Undervisningsministeren* [K. B. Andersen]: Det var hele jeres udgiftspolitik!). Nu skal undervisningsministeren tie stille, det har han så forfærdelig svært ved, men i dag har han en mulighed for det for første gang i lang tid, og han ville være klog, hvis han gjorde det. (*Afbrydelse af undervisningsministeren* [K. B. Andersen]). Ministeren skal ikke tale til sine politiske modstandere, som han taler til de højere embedsmænd i undervisningsministeriet.

Om dette finanslovforslag har finansministeren sagt, at det ikke kræver ekstra skatteindtægter; men når vi nu om nogle måneder kender januarpristallet og kender resultatet af overenskomstforhandlingerne, så er jeg bange for, at det kommer til at knibe svært med at indfri dette tilsagn. Allerede oktoberpristallet har jo givet dette budget et grundskud. Kan finansministeren ikke lige så godt nu indrømme, at det trækker den vej, at den budgetterede udgiftsstigning på 2 milliarder kr. eller 13 pct. ikke vil kunne holde? Har SF givet regeringen lovning på merværdiafgiften, eller har SF givet lovning på et betydeligt kasseoverskud, hvis staten skulle ønske det? Og vil regeringen kunne

[Poul Møller.]

klare den for landbruget nødvendige jordlovgivning med det socialistiske flertal? Sådan kunne man blive ved.

Jeg skal selvfølgelig ikke bestride, at de to partier er kommet hinanden nærmere, så nær, at regeringen nu har fået visse garantier. Jeg tror, at et socialistisk flertal meget vel lader sig bruge til at gennemføre en række socialdemokratiske programpunkter, og det bekymrer mig, men jeg tvivler på, at det kan bruges til at løse alvorlige økonomiske problemer og vanskeligheder, regeringen kommer til at stå over for, og det gør socialdemokraterne vel i virkeligheden også. De er jo for første gang kommet i den uventede situation, at ingen andre end de selv kan bremse socialismens gennemførelse, og det har vel ikke været det ønskede. De må derfor i hvert fald for en stund lade, som om de er glade, og så sige tak tilmed. Det vidner heller ikke ligefrem om, at det hele er blevet lettere for socialdemokratiet, når den gigantiske tusindkunstner hr. Per Hækkerup er steget ned til vort lave stade for at lodse regeringens forslag igennem tingets skærgård. Han skal være meget velkommen hernede. Jeg har hidtil hørt 7 teorier om årsagen til denne forandring, alle fra indviede og ellers pålidelige kilder. Jeg skal lade dem ligge. Jeg går simpelt hen ud fra, at det nu bliver hans opgave ved snilde, ved bredde, ved kløgt, og jeg ved ikke hvad, at erstatte de 7 tabte mandater. Om han så skal „dævles“ med hr. Aksel Larsen her i salen, som tilfældet var, da han sidst var sit partis ordfører, hvor han sammenlignede hr. Aksel Larsen med en slange, et reptil og med en padde, eller om det skal foregå langt mere venskabeligt og selskabeligt, det vil den nærmeste tid komme til at vise.

Der er også sket andre regeringsændringer, men de er ikke nær så spændende; derfor kun en kort kommentar. Jeg er bange for, at den stadige forøgelse af ministeriernes antal er uskik. Jeg tænker ikke blot på økonomien, men på hele den administrative opbygning f. eks. af vor socialforsorg. Det, man her er gået ind på, kan forøge det administrative virvar, og der er måske også lidt for megen popularitetstrang i det. Man ville vise sin interesse for kulturen, så oprettede man kulturministeriet, selv om man ud-

mærket kunne have gjort lige så meget, hvis kulturen var forblevet under undervisningsministeriet. Nu ville man vise sin interesse for familieproblemer, og så har vi fået et ministerium for familiens anliggender, hvortil man så overfører en række sager, i det væsentlige fra socialministeriet. Men hvad er den saglige baggrund? Har socialministeren ikke ofret disse sager den fornødne interesse? Selvfølgelig har han det. I øvrigt må jeg bede om, at der stadig forbliver familieanliggender uden for det ministerielle domæne. Det tror jeg vi er mange der vil bede om her i tinget. Nok om det.

Tilbage til valget. Det var en skuffelse. Mit parti så en del af de seneste års fremgang tabt, og vi er selvfølgelig klar over, at der kan findes mange grunde dertil. Analyserer vi afstemningsresultaterne, er det givet, at boligforliget også kostede os dyrt, og at vore tanker om en frivillig kildeskat fik en lige så ilde som uretfærdig medfart, især da man ligefrem i et vist dagblad løj den død. Vi fik almindelig tilslutning til, at denne tanke skulle undersøges, sidste forår, og det havde unægtelig klædt dem, der havde stemt herfor, bedre, om de havde afventet resultatet af denne undersøgelse, inden de så hastigt gjorde tanken til grin. Vi havde statsministerens ord for, at dette arbejde måtte fremskyndes, men afventes, inden regeringen kunne forlange mit partis endelige stillingtagen til regeringsforslaget, men disse ord gjaldt altså til Wandsbek, og denne tillid til statsministeren måtte vi betale for. (*Stats- og udenrigsministeren* [J. O. Krag]: Hvornår har jeg sagt alt det dér?). I maj måned har statsministeren sagt, at det var rimeligt, at den kommission, der nu blev nedsat, måtte gøre sit arbejde færdigt. Når den var klar, måtte man så tage stilling til den tvungne kildeskat. (*Stats- og udenrigsministeren* [J. O. Krag]: Det er helt forkert!). Nej.

Nu er det åbenbart, at der ikke efter valget vil være mulighed for at samle et flertal om denne tankes virkeliggørelse, hvad det konservative folkeparti naturligvis også indser. Vi holder jo et valg for at få et problem afklaret. Vi ved, at arbejdet med en skattereform i den kommende vinter efter dette valg må foregå på grundlag af en almindelig eller tvungen kildeskat, og jeg ser det derfor således, at om vi vil

[Poul Møller.]

øve nogen indflydelse på hele dette systems praktiske og administrative udformning, må vi acceptere dette forhandlingsgrundlag. Om det medfører, at vi til syvende og sidst vil stemme for en sådan reform, afhænger helt af, hvilken indflydelse vore saglige, praktiske og administrative synspunkter vil få, og selvfølgelig også af, om vi kan enes om et skatteloft, som også vi kan anse for tilfredsstillende. Der vil om få dage blive lejlighed til her i tinget at drøfte dette nærmere, men vort udgangspunkt er altså, at vore stemmer ikke vil blive anvendt til at indføre et system, der uden loft kan åbne udvej for en kraftig forøgelse af den direkte beskatning på nogen befolkningsgruppe. Vi vil opfatte det som en naturlig, som en værdig opgave for os at binde et socialistisk flertals skatteudskrivningsmuligheder. Kan vi ikke det, må regeringen undvære vor støtte til en skattereform.

I øvrigt står vi ved vore tilsagn vedrørende boligforliget, og vi vil aktivt gå ind i arbejdet for en bedre jordlovgivning med hurtig gennemførelse af denne reform for øje, ligesom vi vil virke med til, at kommunalreformen bliver gennemført. I det hele taget vil man se det konservative folkeparti i den kommende tid optaget af at udøve en saglig indflydelse. Afviser man os, eller vil man føre en socialistisk politik, må regeringen gå sine egne veje. Vor almindelige stilling vil også blive afspejlet i en række lovgivningsinitiativer, som vi vil tage i den kommende tid. Vore tanker om en administrativ reform, om en rationalisering, om en ændring og udvidelse af lånemulighederne i uddannelsesfonden, om en udvidet skolepligt og om et mere tidssvarende tryghedssystem vil blive ført frem i dette ting til overvejelse og forhåbentlig positiv beslutning.

Hvis den kommende valgperiode bliver af nogen varighed, vil vi komme ind i en periode, hvor store og langtrækkende udenrigspolitiske beslutninger skal træffes. Det gælder markedspolitikken, og det gælder Atlantpagten. Vi drømmer ikke om at henvise socialdemokratiet til i disse spørgsmål at søge støtten hos socialistisk folkeparti. Dertil står alt for meget på spil. Men vi anser det for nødvendigt, at de partier, der skal bære det fælles ansvar i disse livs-

vigtige spørgsmål, udviser langt større aktivitet, end tilfældet har været i de senere år. Det drejer sig også om at gå ind i et sagligt og positivt oplysningsarbejde, så den meget store udenrigspolitiske interesse, der findes især blandt de yngre årgange, ikke fortrinsvis skal finde næring fra venstreorienterede og antiamerikanske kilder.

Sagen om de islandske håndskrifter er nu afgjort. Højesteret har fastslået, at der er tale om en tvangsafståelse, men at loven ikke desto mindre er i overensstemmelse med grundloven. Tilbage står erstatningsproblemet, og jeg henstiller til regeringens overvejelse, hvorvidt det er rigtigt at foregribe en afgørelse af dette spørgsmål ved at underskrive udleveringstraktaten med Island.

For de borgerlige partier som helhed var valgdagen ikke god. Atter måtte vi se nye partier dukke op og ødelægge politiske muligheder for et liberalt styre, således som vi også oplevede det i 1953 og i 1957. Hvilken betydning liberalt centrum kan få, vil jeg ikke spå om, men én betydning har det allerede haft: det var med til at forskertse mulighederne for et regeringsskifte.

10.000 flere stemmer til de uafhængige havde også ændret meget i tingets politiske sammensætning. Vi så nu en del af dette partis stemmer overført til de socialistiske partier. (*Afbrydelse*). Men så har de ærede medlemmer, der griner, jo ikke forstået, hvad det er, der sker. Når der falder 45.000 stemmer ud af mandatfordelingen, bliver de jo fordelt mellem de andre. De ærede medlemmer kan gøre op, at socialdemokratiet havde haft 1 mandat mindre, hvis de uafhængiges stemmer var blevet repræsenteret. Det aktualiserer derfor det spørgsmål, om ikke spærrereglerne bør ledsages af en adgang til subsidiær stemmeafgivning, så vælgerne kan bestemme, hvilket parti deres stemmer skal overføres til, hvis spærrereglerne forhindrer det parti, de anser for at være bedst, i at blive repræsenteret.

Jeg tror dog også, at vi i øvrigt nøje må overveje, hvorfor det liberale alternativ ikke har haft den fornødne appel til store vælgergrupper, og dette fører mig frem til den foreløbige konklusion, at det har knebet alt for meget med fodslaget. Vælgerne er trætte af at læse og høre i det uendelige om, hvorvidt det ene parti kan samarbejde

[Poul Møller.]

med det andet eller det tredje. Luftige venkskabserklæringer rækker ikke langt nok. Skal det borgerlige eller liberale samarbejde have virkelig interesse, og skal vi kunne skabe tillid til, at regeringsskiftet kan blive resultatet, må et sådant samarbejde have et konkret, et realistisk og et konstruktivt indhold. De nærmeste måneder vil vise, om denne mulighed kan realiseres.

Folketinget skal være en god arbejdsplads, sagde statsministeren. Om det bliver en fredelig arbejdsplads, vil vise sig. Står statsministeren ved, at de store kompromisers tid er forbi, ja, så bliver opdelingen af tinget skarper og klarere end tidligere, for til en socialdemokratisk, endsige socialistisk, politik anvender vi ikke vore stemmer så lidt som til en ensidig klassepolitik. Er man derimod rede til at henvise socialistisk folkeparti til den ubemærket, som det aldrig burde være kommet ud af, kan der vise sig nye muligheder for et frugtbart og samfundsbetonet arbejde i dette ting.

Jeg siger derfor til sidst til denne sal og til regeringspartiet med Henrik Ibsens ord:

„Vi mødes ved næste korsvej, Peer, så får vi se, jeg siger ej mer.“

Undervisningsministeren (K. B. Andersen):

Hr. Poul Møller blev tydeligt for alle den søndag aften i fjernsynet chokeret — ved hvad? Ved mødet med kendsgerningerne. Det var ikke mærkeligt med den propaganda, hr. Poul Møller havde ført. Jeg henviste den dag til bemærkningerne her i tinget fra hr. Jørgen Jensen om 3 års budgettet. Jeg står med dem her, folketingets forhandlinger 1966-67, 1. samling, spalte 857, hvor man fra konservativ side siger, som man sagde under valgkampen, at de offentlige udgifter kun måtte stige med samme procent som nationalproduktet. Det gav en forskel på 750 mill. kr. på det budget, jeg samtidig holdt frem for hr. Poul Møller, og så spurgte jeg statsrevisor Poul Møller: hvor skal disse 750 mill. kr. spares? Hr. Poul Møller undlod ved denne lejlighed som sædvanlig at svare. Hr. Poul Møller kørte det sædvanlige løb med at sige: skatterne er for høje, der skal spares millionbeløb. Men man vil ikke sige, hvor man vil spare, for man vil samtidig ud og blive populær på at pege på opgaverne. Det

krævede ingen anmærkninger, hr. Poul Møller; det krævede ikke andre anmærkninger end den, hr. Poul Møller og hans parti fik ved valget endnu en gang for uredelig tale om vores udgiftspolitik.

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Jeg har her et stenografisk referat af den omtalte fjernsynsdebat. Heraf fremgår det, at undervisningsministeren tog bogen op og sagde: her har jeg finansloven, nu må vi vide, hvad det er, der skal spares. Hvem er det, der kan vente et lukkevarsel og en fyringsseddel, når de konservative kommer til? Hvis de kommer til. Og så kommer dette med den frivillige kildeskat o. s. v. Undervisningsministeren ved godt, at på grundlag af finanslovsforslagets rammebevillinger kan ingen sige, om en bevilling er for høj eller for lav. Det kan man kun, når man går ind i anmærkningerne og ser, hvor meget mandskab der bruges til denne opgave, hvordan den er fordelt, hvad det er for formål, der skal tilgodeses. Ethvert medlem af dette høje ting, der har arbejdet med finanslovsforslaget, ved, at det først er ved arbejdet i finansudvalget med anmærkningerne, man kan trænge igennem med eventuelle ændringer i finanslovsforslaget. Jeg bebrejder ikke, at undervisningsministeren har kritiseret mit parti for min økonomiske politik; det er ikke det. Men jeg bebrejder ham, at han bruger et finanslovsforslag, som er fremsat uden anmærkninger.

Undervisningsministeren (K. B. Andersen): Jeg fastholder, at jeg den aften henviste foruden til finanslovsforslaget til forhandlingerne om 3 års budgettet; det vil Poul Møller kunne finde i det materiale, han har, som jeg ikke har ved hånden.

Så takker jeg for tilsagnet om, at vi fra statsrevisor Poul Møller senere, om ikke i dag, så i de kommende uger, får svaret på, hvor de 750 millioner kr. skal spares, hvor det er, der skal standses. Tak for tilsagnet.

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at der i forretningsordenens § 30 står: „Bifalds- og mishagsyttringer anses for stridende mod god orden.“

Dernæst må jeg finde udtrykket „uredelig tale“ af en sådan karakter, at jeg bør påtale det.

(Kort bemærkning).

Ninn-Hansen: Jeg forstår, at undervisningsministeren ikke er indstillet på en økonomisk politik, hvorefter statens udgifter skal indrettes efter, hvad produktionen kan give. Det er altså det, undervisningsministeren imødegår, forstår jeg... (*Undervisningsministeren* [K. B. Andersen]: Det var ikke det, jeg sagde!) ... Undervisningsministeren får lejlighed til at svare. Når jeg tager ordet, er det, fordi jeg gerne vil høre fra undervisningsministeren, hvordan man så skal fremskaffe midlerne. Vil undervisningsministeren sige det? Når man ikke kan indrette sig efter, hvad landet kan producere, hvordan skal man så fremskaffe midlerne til de offentlige udgifter?

Undervisningsministeren (*K. B. Andersen*): Kunne hr. Ninn-Hansen og andre repræsentanter for det konservative folkeparti ikke en gang imellem tænke sig at citere rigtigt? Jeg siger ikke, man skal gøre det altid, bare en gang imellem.

Det, jeg gav udtryk for heroppefra før, var, at man havde sagt, at den del af den store stigning i produktionen, der går til offentlige formål, kun måtte stige med nøjagtig samme procent som resten. Selv om den som i finansministerens forslag stiger med de 9 pct., vil der jo, som finansministeren med tal påviste under den debat, jeg nævnte, blive langt, langt den største del til private formål. Det er da givet, at alle offentlige udgifter må rette sig efter, hvad produktionen betinger. Det er derfor, vi i hård strid mod de konservative har ført en økonomisk politik, der sikrer fuld beskæftigelse i dette land.

Aksel Larsen: Ligesom statsministeren i sin erklæring i tirsdags henviste til sin åbningstale ved folketingsårets begyndelse, kan jeg i dag henvise til de udtalelser, jeg fremsatte under den politiske debat den 6. oktober. De politiske grundsynspunkter, jeg fremlagde ved den lejlighed, står urokket, men kan naturligvis ikke stå alene, eftersom den politiske situation og folketingets sammensætning er en helt anden i dag, end den var i oktober.

Folketingsvalgets første og største resultat er, at drømmen om en såkaldt norsk udvikling i Danmark er bristet. De egentlige

højrepartier i folketinget, venstre, de konservative og de uafhængige, mistede som følge af stemmetilbagegang 8 mandater, endda 10, hvis man går ud fra valgresultatet af september 1964. De partier, man for begrebsadskillelsens skyld kalder de borgerlige, mistede desuden flertallet i folketinget. Næsten mere bemærkelsesværdigt i denne forbindelse er det, at inden for de samlede borgerlige partiers rammer skete der en tydelig forskydning til venstre — altså ikke til partiet venstre — idet de radikale gik 3 mandater frem og liberalt centrum formåede at få 4 folketingsmedlemmer valgt. Jeg vil nødigt være for højtidelig, men jeg kan vanskeligt finde noget bedre ord for dette, end at det var en vælgerdom.

Må jeg samtidig sige til hr. Poul Møller, at når han nu beklager sig over, at valglovens spærreregler har holdt hans kampfæller, de uafhængige, ude af folketinget, så er det en noget sen beklagelse, da han selv har været meget ivrig for at fastholde disse spærreregler; mig bekendt er vort parti det eneste, der har arbejdet for at få dem afskaffet.

Dernæst vil jeg sige, at arbejderpartierne eller de socialistiske partier, eller hvad man nu vil kalde os, for første gang fik flertallet i det danske folketing. Det viste sig, at dette flertal kunne vindes, også selv om der var to partier om at dele det. Socialdemokratiets tilbagegang var ikke ønsket af os, men den blev mindre end vist ventet af de fleste, og også i denne lejr, om jeg må bruge det udtryk, skete der en venstreforskydning, idet socialistisk folkeparti formåede mere end at opveje socialdemokratiets tab.

Trøstens spekulationer over, om vælgerne nu også var klar over, hvad de gjorde, om de virkelig havde ønsket at give folketinget et flertal med socialistisk målsætning, kan man lige så godt opgive. Vort program og vor politik var kendt, endda særdeles godt kendt. Regeringen og socialdemokratiet havde i sommerens løb synligt for alle indledt en politisk vending henimod overensstemmelse mellem politik og program og havde særdeles stærkt tydeliggjort dette under selve valgkampen. Vælgerne vidste altså besked; de vidste, hvad de gjorde, da de gav vore to partier flertal.

I denne forbindelse er det nødvendigt at sige, at det set fra ethvert synspunkt må

[Aksel Larsen.]

bedømmes som korrekt, at statsministeren udkrev valg netop på det tidspunkt. Under total forglemmelse af, at det var venstre og de konservative, der sprængte forhandlingerne med regeringen om et skatteforlig i foråret, har man i agitationen forsøgt sig med angreb på statsministeren, fordi han ikke holdt fast ved alt, hvad han havde sagt for mere end to år siden. Man glemte, at med momsforhandlingernes forlis i foråret skabtes der en helt ny skattepolitisk situation, som naturligvis berettigede og forpligtede regeringen til en ændret politik. Nu fik også vælgerne adgang til at udtale sig, og de har godkendt, ja, de har vel mere end godkendt ændringen.

Det må vel også siges, at de partier, der betegnedes som oppositionen, ikke udgjorde noget alternativ til regeringen, og at de, måske lidt strengt sagt, overhovedet manglede en politik. De havde indtil den 2. november kl. 17,41 hver især søgt, delvis bag det andet partis ryg, at bringe sig selv i salveten ved at tilbyde samarbejde med regeringspartiet for derpå, efter at klokken var faldet i slag, at forsikre om deres totale enighed og om, at de agtede at bruge vælgerstemmerne til at vælge denne den afskyeligste af alle regeringer. De formåede imidlertid ikke engang under valgkampen at fremlægge en positiv politik, men troede i deres ufattelige enfoldighed — jeg håber ikke, det er utilladeligt, hr. formand — at de kunne ride en valgsejr hjem på det. Hedtoft i sin tid kaldte socialistforskrækkelsens skamredne krikke. Hvor hårdt de red krikken, kan ses af deres valgtryksager om, at den lille mands hus var i fare; det er jo aldrig den store mands store hus, de taler om at værne. Og må jeg for resten sige til hr. Poul Møller, at når han her taler om, at der aldrig lyves som under en jagt eller et valg, så tager han fejl. Bismarck sagde: efter en jagt, men under en valgkamp. Men dernæst synes jeg, at hr. Poul Møller med stor berettigelse nævnte dette om at lyve under en valgkamp, når man tænker på den konservative agitation om den lille mands lille hus.

Typisk, omend toppunktet i denne agitation, var vel Jydske Tidendes lederartikel den 13. november i år om, hvad der uvægerlig ville ske, hvis vi fik socialdemokratisk-SF

flertal i folketinget. Jeg tillader mig at citere en smagsprøve af Jydske Tidendes ledende artikel:

„Alt skal være statens. Staunings socialisme, der kunne være skrap nok, nøjedes dog med at sige, at hvis en mand har to køer, skal naboen, der ingen ko ejer, have den ene, men staten skal have al mælken. Hitlers og Stalins socialisme tog begge køer og skød ejeren, uden at den kvægløse nabo blev rigere. Det er den vej, Kragts og Aksel Larsens skatte-reform vil bære. De har selv sagt det, om ikke helt med de samme ord, men de mener det. Og valget bliver i realiteten en folkeafstemning om, hvorvidt man skal sige ja eller nej til et sådant regerings-system og et sådant ejendomssystem. Det bliver en folkeafstemning, men med dystre perspektiver.“

Så vidt Jydske Tidende. Ingen kan efter en sådan kampagne sige, at vælgerne ikke var advaret. Det fremgår af den såkaldte folkeafstemnings resultat, at de vurderede den socialistforskrækkede agitation efter fortjeneste, og lad os for venstres og de konservatives egen skyld håbe, at de nu har lært noget. Og lad os så se på, hvilke praktisk-politiske og økonomiske følger af valget befolkningen kommer ud for.

Skattereformen, som nu har været lovet gennem 6 år, bliver gennemført. Vi får kildeskattesystemet indført herhjemme, som det er indført i vore nabolande, men da kildeskatten ikke ordner alle problemer, får vi desuden afskaffet skattesystemets værste blindtarm, skattefradragsreglen. Der tages, som det fremgår af finansministerens fremsættelse, alvorligt fat på at sikre en skatteligning, der i det omfang, det overhovedet er menneskeligt muligt, gør en ende på skattesnyderiet og sørger for, at enhver betaler skat efter sin evne.

De urimelige fradragsmuligheder, et mindretal af skatteyderne har haft, og som gav dem skattelettelse på statens og kommunernes, altså på mindre heldigt stillede skatteyders, bekostning, begynder vi at afvikle, og forhåbentlig når vi også til, selv om det jo nok må tage længere tid, at skabe skattemæssig ligestilling mellem ejere og lejere.

Hvad dette sidste angår, ønsker jeg at sige, at vi ikke tænker på at gøre en større

[Aksel Larsen.]

del af huslejen fradragsberettiget på selv-angivelsen. Fradrag, der indrømmes nogle, skal betales af andre, og fradrag, der indrømmes alle, gavner ingen. Men vi ønsker principielt at nå frem til en ordening, så man ikke bliver gunstigere stillet skattemæssigt ved at bo i sit eget hus, end hvis man bor til leje. Vi ved imidlertid, at det ikke er parcelhusejernes skyld, at skattelovgivningen er blevet så skæv. Skyldige er de partier, der i stemmefiskeriets uhellige navn er ansvarlige for skattelovgivningen. Mange, måske de fleste, parcelhusejere har erhvervet deres bolig på grundlag af beregninger over, hvor stor skattelettelse de kunne få på grund af underskuddet på ejendomsregnskabet. De har indrettet sig på dette, og en pludselig ændring ville jage mange fra hus og hjem. Derfor er vi klar over, at der må en ret lang afviklingsperiode til. Det rimelige vil formentlig være, at man så nogenlunde fastryser det nu gældende for de nuværende beboere af eget hus, men så snart som gørligt bestemmer, at kommende købere ikke får adgang til at trække underskuddet fra. Den umiddelbare følge heraf vil være, at grund- og huspriserne falder, så det er ingenlunde givet, at det derfor bliver dyrere at erhverve eget hjem. Men det vil være en, omend i begyndelsen beskeden, så dog efterhånden virkningsfuld antiinflationær foranstaltning, så forhåbentlig har den hr. Poul Hartlings kærlighed.

Som vi tidligere har sagt, mener vi, at ved siden af det ufornuftige skattesystem, vi jo nu er belemret med, og ved siden af den høje rente er jord- og ejendomspriserne himmelflugt den væsentlige årsag til den inflationære udvikling i Danmark. Desværre er der ved boligforliget fyret ekstra op under inflationens bål; udlejningsejendommenes pris er jo i meget skrap stigning. Det vil absolut være rimeligt, om man, som af økonomiministeren foreslået, inddrager en meget betydelig del af den slags spekulationsgevinster gennem

en effektiv kapitalvindingsskat, så pengene kan gå i samfundets kasse. Den slags ambulancehjælp bagefter er naturligvis godt, men det er dog ikke det helt tilfredsstillende eller tilstrækkelige.

Der må stræbes henimod en jordbeskatning, som nærmer sig mest muligt til fuld grundskyld. Hvis det ikke skulle være muligt ligefrem at indføre en slags maksimalpris på jord til byggegrunde — jeg mener, tanken må overvejes — så bør kommunerne have omfattende adgang, herunder også midler, til på lang sigt at opkøbe jord til byudvidelse. Eventuelt må der gives adgang til ekspropriation, hvis jord ikke kan skaffes på anden måde. Det er jo sådan set trist, at vi endnu har det sådan her i landet, at kommunerne kan ekspropriere både huse og grunde til anlæg af parkeringspladser — og oven i købet delvis få udgifterne refunderet af staten — mens de ikke kan ekspropriere så meget som én kvadratmeter jord til boligbyggeri. Jord, kommunerne har erhvervet og byggemodnet, skal naturligvis ikke kunne gøres til kommunalt spekulationsobjekt og skal ikke kunne sælges til bygherrer, som jo derved ville få mulighed for før eller senere at hente en gevinst hjem ved salget af huset med grunden. Sådanne byggegrunde bør kun kunne stilles til rådighed ved en slags lejemål, altså på jordrentevilkår. Dette ville være en virkelig reform, som ville skaffe os af med det meste af grundspekulationen.

Jeg brugte i begyndelsen af min tale ordet „vælgerdom“. Jeg tror ikke, nogen kan opfatte valget anderledes, end at det også er en vælgerdom over boligforliget af januar, så meget mere som fordømmelsen allerede blev foreløbigt udtalt ved kommunevalget. De partier i folketinget, der var uden for boligforliget og har krævet det revideret, fik jo ganske vist ikke flertal i folketinget, men vore stemmetal burde alligevel mane forligets partier til eftertanke. Hvis det er sådan, at intet af de fire partier vil fravige boligforliget, medmindre alle fire partier gør det, så opfordrer jeg

[Aksel Larsen.]

dem til at indtræde i en forhandling om dets revision. De må jo alle fire være klar over, at det var på én gang hastværk og makværk, og de må være klar over, at også respekt for vælgernes mening kræver en sådan revision. Jeg synes, at regeringspartiet skulle tilslutte sig denne opfordring og indlede sådanne forhandlinger.

I øvrigt er det jo klart, at vi kan vente en betydelig forbedring af boligpolitikken, hvilket delvis kan klares gennem arbejdet med de tilbageværende love. Jeg takker statsministeren for bebudelsen af, at man vil søge oprettet en almindelig, offentlig boligfond, som vil få til opgave at finansiere mere og mere af det samfundsgavnliges boligbyggeri; det vil dels nedbringe lejen i nybyggeriet, dels stimulere obligationsmarkedet, og endelig vil det have som mål at gøre boligbyggeriets finansiering til et samfundsanliggende og ikke et rente- og spekulationsobjekt for privatkapitalen. At der er en god portion socialisme i noget sådant, skal ikke være nogen hemmelighed, men det kan jo højst forskrække nogle ganske få.

Der har under valgkampen været talt en del om, hvorvidt de offentlige budgetter burde have lov til at stige og i givet fald med hvor lidt. Folk med en mærkelig form for nationaløkonomisk indsigt — vi har haft et par repræsentanter af den slags oppe på talerstolen i dag — har talt og skrevet om, at de offentlige budgetter absolut ikke må stige med større procent fra år til år end produktionsstigningens procent. Lad mig hertil sige, at væksten i de offentlige udgifter vel ikke kan betragtes som et gode i sig selv, men at de, også om man finder områder, hvor der kan spares — og sådanne områder findes — naturligvis må stige og endda stige ret kraftigt, hvis staten og kommunerne skal løse de stadig mere mangfoldige opgaver, der påhviler dem. Midlerne hertil må skaffes gennem skatterne, og de, der har troet, at befolkningen i særlig grad yndede skattenægterpartier, har vel nu endelig lært nok til, at de kan tro om.

Det, befolkningen kan kræve, er at få ren besked om, hvad der er muligt og nødvendigt, samt at beskatningen sker efter evne, og at skattens mønt anvendes samfundsmæssig forsvarligt, herunder i høj grad til de nødvendige investeringer på

uddannelsens, socialtryghedens, boligbyggeriets, trafikvæsenets og andre områder. Det er vel i øvrigt klart for de fleste, at trods de stigninger, der er annonceret gennem finanslovsforslaget, er det et knebent budget, der er blevet forelagt folketinget, og at der sikkert må skaffes staten indtægter ud over, hvad finansministeren har kunnet budgettere med. Hertil kommer, at visse øjeblikkelige mindre skattereformer, såsom fordobling af lønmodtagerfradraget og muligvis — ja, det skal vi forhandle om i januar ved behandlingen af udskrivningsloven — en vis hævelse af den skattefri bundgrænse og af proportional-skattens overgrænse, kan begrænse statens skatteindkomster, og så må der findes udveje til at kompensere det manglende. Vi er naturligvis villige til at medvirke hertil. Dette være sagt med den tilføjelse, at det blev der ikke truffet nogen konkrete aftaler om mellem regeringen og os ved forhandlingerne, så hr. Poul Møller kan være forholdsvis rolig, men vi vil bestrebe os for det alligevel.

Det dokument, som man med et noget forkert udtryk kalder „protokollen“ fra forhandlingerne mellem socialdemokratiet og SF, er, som enhver ved, ikke i den forstand bindende, at det ligefrem forpligter regeringen og de to partier. Det er en forhandlingsskitse, der giver klarhed over, hvad de to partier har kunnet enes om at søge gennemført i tilfælde af regeringsdannelse, og givetvis vedstår vi alt, hvad vi i denne skitse har givet tilslutning til. Jeg har ikke her beskæftiget mig med alt, hvad der af indenrigspolitisk art er nævnt i det offentliggjorte dokument, hvilket heller ikke er nødvendigt, dokumentet taler jo for sig selv. Men jeg vil dog ud over det allerede sagte erindre om det punkt, hvori der tales om nødvendigheden af at føre en erhvervs-politik, der støtter samfundsmæssigt produktive investeringer, fremmer eksporten og sikrer en høj beskæftigelse i alle egne af landet. Betydningen af en sådan politik kan vanskeligt overvurderes.

Regeringens tilsagn om at støtte bestræbelser for afspænding gennem forhandlinger mellem øst og vest anser jeg for yderst værdifulde og positive. Der er mange tegn på, at den internationale politik er i skred henimod en sådan varig afspænding, hvilket ikke kan undgå at få indvirkninger på Dan-

[Aksel Larsen.]

marks udenrigspolitiske problemer og måden, hvorpå de gribes an. Det er muligt — vi har i hvert fald ret til at håbe — at udviklingen kan bringe militæralliancernes politik i Europa til ophør eller afvikling, og Danmark bør bidrage sit hertil.

Jeg mener at kunne betragte det som sikkert, at når der skal tages stilling til Danmarks eventuelle fremtidige forhold til Atlantpagten efter udløbet af dennes første 20 års periode, vil vælgerne få adgang til at udtale sig, og jeg takker regeringen for tilsagnet herom. Jeg vil tilføje, at det forekommer mig vanskeligt at praktisere denne adgang gennem en folkeafstemning, men at et folketingsvalg, hvor udenrigspolitik og sikkerhedspolitik står i forgrunden, må anses for velegnet.

Jeg benytter i øvrigt lejligheden til at takke regeringen for det tilsagn, vi fik i oktober om at få udarbejdet et udførligt materiale om alle spørgsmål af betydning i forbindelse med Danmarks sikkerhedspolitik, hvilket vil sætte folketinget langt bedre i stand til at vurdere disse spørgsmål og træffe beslutninger end hidtil.

Det er imidlertid vor opfattelse, at det ikke er for tidligt at tænke på en afvikling af visse forhold vedrørende NATOs integration og at tage et dansk initiativ her. Jeg tænker i særlig grad på det, der reelt er en tysk-dansk fælleskommando, uanset om det kaldes en NATO-kommando, og jeg mener, at det er ønskeligt og bør være muligt til en begyndelse at ophøre med de tysk-danske fællesmanøvrer på dansk grund.

Vi har ladet os overbevise om, at for det kommende finansår vil det på grund af afsluttede kontrakter, normeringer o. s. v. være umuligt at bringe udgifterne på forsvarsbudgettet ned. Det kan imidlertid ikke være umuligt at foretage relativt beskedne nedskæringer på militærudgifterne fra og med finansåret 1968-69, og vort forslag om en årlig reduktion på 10 pct. gennem 3 år forekommer os både rimeligt og gennemførligt. Den europæiske og internationale situation kan ikke, selv ikke fra et militært synspunkt, som jeg ikke godkender, nødvendiggøre store materielansættelser og anlægsarbejder — jeg behøver i den forbindelse blot at pege på sådan noget som Oksbølprojektet; ved at opgive

dette kan der spares meget store summer, samtidig med at man tjener såvel den derboende befolknings som almindelige fredningsinteresser ved at annullere en tidligere tagen beslutning.

Lad mig tilføje, at forsvarsforliget af 1960, som man bygger vor militærordning på, var vi ikke deltagere i; vi har aldrig godkendt det, og vi kan ikke være forpligtet af det. Og lad mig yderligere tilføje, at det forekommer mig temmelig stærkt, hvis man nu, efter at vi har haft valg såvel i efteråret 1960 som i efteråret 1964 og nu i november 1966, vil fortsætte med at lade de fire partier, der privat sluttede forsvarsforliget af 1960, være ene om at drøfte disse spørgsmål i det såkaldt forsvarspolitiske udvalg. Det forekommer mig at være en lidt for hånlige attitude over for folketinget at opretholde denne tilstand.

Afgørende for afspændingens sikring i Europa er naturligvis en endelig ordning af Tysklands forhold, hvor man alt for længe har opretholdt en formelt bestående krigstilstand mellem Tyskland og dets nabo-stater derved, at der ikke er afsluttet nogen fredstraktat. Så længe Tysklands grænser ikke er traktatligt fastslagt, vil revanche-tanken kunne trives i Tyskland, og selv om Danmarks indflydelse herpå ikke er overvættens stor, bør vi dog gøre, hvad der står i vor magt. I så henseende forekommer det mig elementært, at Danmark må kunne udtale sig for, at grænsen mellem Tyskland og Polen, sådan som den faktisk består, må være den endelige. Frankrig har afgivet erklæring herom; Norges udenrigsminister har udtalt sig herom; det må Danmarks regering også kunne.

Regeringen må også stærkere, end det hidtil har været gjort, kunne gøre sin indflydelse gældende over for Atlantpagten største magt, således at denne er med til at skabe basis for de forhandlinger, der vil kunne bringe krigen mod Vietnam og krigen i Vietnam til ophør. Det glæder os, at regeringen på ny har betonet sin tilslutning og støtte til generalsekretær U Thants 3 punkter til løsning af Vietnamkonflikten, og at den tydeligt har sagt, at det først fornødne og afgørende er, at bombningerne mod nord indstilles. Det er også glædeligt, at socialdemokratiet er medarrangør af det store Vietnammøde, der vil blive afholdt i morgen,

[Åksel Larsen.]

lørdag, på Københavns Rådhusplads. Jo mere den offentlige mening i Danmark aktiviseres til fordel for Vietnam, jo bedre hjælper vi dette martrede land og dets befolkning.

I betragtning af den udvikling, der er sket i den seneste tid, er det særdeles nødvendigt, at vi her i folketinget får en indgående debat om Danmarks markedspolitik. Jeg betragter det som givet, at alle — undtagen måske visse venstreagitatorer ude i landet — er enige i, at Danmark ikke skal tilstræbe isoleret optagelse i fællesmarkedet, men at vi skal tilstræbe oprettelsen af et stort europæisk markedsområde og kun tænke på at tilslutte os et sådant sammen med de øvrige nordiske lande og England. Hvad de sonderinger, Englands premierminister agter at foretage hos fællesmarkedens regeringer, kan føre til, kan vel ingen sige i øjeblikket. Nogen betingelsesløs indmeldelse i fællesmarkedet går jeg ud fra at der ikke vil kunne blive tale om, bortset fra at al den orientering, vi hidtil har modtaget — sidst på det såkaldte ambassadørmøde i folketingets markedsudvalg — sandsynliggør, at fællesmarkedet i det første par år slet ikke vil være i stand til at forhandle om nye medlemmers optagelse. Jeg henviser i øvrigt også her til de udtalelser, jeg fremsatte under den politiske debat i folketinget den 6. oktober.

Vi får jo lejlighed til mere indgående at beskæftige os med disse spørgsmål under den kommende markedsdebat. Jeg må dog i dag bemærke, at jeg med en vis forbavselse har læst dagspressens referater fra statsministerens deltagelse i Londonsamtalerne mellem EFTA-landenes statschefer. Det er muligt, at netop de forbehold og krav om undtagelser, Danmark opstillede, da man overilet gav sig til at forhandle om optagelse i fællesmarkedet i 1961, ikke mere er så aktuelle, men det kan ikke betyde, at man kan tilbyde medlemskab uden forbehold eller endog underskrift på en uændret Romtraktat. Jeg går ud fra, at dagspressens gengivelser af stats- og udenrigsministerens udtalelser har været, skal vi sige unøjagtige, men tillader mig at anmode om, at enten folketinget eller i hvert fald markedsudvalgets medlemmer får tilstillet ordlyden af statsministerens taler i London. Jeg vil

have en ikke ringe sympati for premierminister Wilson, hvis han — som refereret i pressen — har sagt, at han i hvert fald er vant til også at læse det med småt trykte, før han overvejer, om han vil underskrive nogen kontrakt.

De borgerlige oppositionspartiets ledere og presse har under og efter forhandlingerne mellem SF og socialdemokratiet om regeringsdannelse haft travlt med at bestride statsministerens ret til overhovedet at føre sådanne forhandlinger. Mildest sagt begriber jeg ikke den slags indsigelser. Man kan pukke nok så meget på statsministerens udtalelser før valget, men kommer dog ikke uden om, at da valgresultatet forelå, var der skabt en helt ny situation, som selvfølgelig måtte give adgang til og måtte nødvendiggøre helt nye overvejelser.

Jeg tror, hr. Poul Sørensen kan tale med herom. Indtil valgresultatet forelå, erklærede han sig for standhaftig modstander af kildeskatten og af skattefradragsrettens ophævelse. Efter valget nåede han hurtigt til det resultat, at nu havde vælgerne talt, og det måtte man rette sig efter, og derfor ville han og hans parti være med til at gennemføre begge reformer. Det er de konservative naturligvis velkomne til, og måske kan man erindre, at jeg ofte her fra denne talerstol har foreslået dem at komme med bussen, før der ringes afgang og dørene lukkes.

Venstre har ganske åbenbart en anden opfattelse, i hvert fald hvis jeg skal dømme efter den tale, hr. Poul Hartling holdt her, hvor han udtrykkelig sagde — jeg citerer —:

„Venstre har ikke ændret sin politiske linje, fordi SF har fået en fremgang ved valget. Det, som var ja for os før valget, er også ja nu, og det, der var nej, er også nu nej.“

Venlig hilsen til de konservative og hr. Poul Sørensen fra hr. Poul Hartling.

Det var både rigtigt og klogt af statsministeren at tage sit initiativ, da valgresultatet havde skabt en helt ny situation, nemlig et socialistisk flertal i folketinget. De forhandlinger eller samtaler, der har været ført, har været meget nyttige og vist, at det ny folketing flertal er sig vælgerflertallets vilje bevidst. At det så ikke kom til en fælles regeringsdannelse — og en sådan ønskede sikkert så godt som alle vore

[Aksel Larsen.]

to partiers vælgere og mange vælgere derudover — har sin naturlige forklaring deri, at vi ikke nåede til enighed om alle de væsentlige spørgsmål, der måtte være enighed om, hvis der skulle være mening i en fælles regeringsdannelse. Til oplysning for hr. Poul Møller tjener imidlertid, at efter disse forhandlinger og med den ved valget skabte situation er det klart, at regeringen til meget væsentlige dele af sin politik vil være sikker på et flertal her i folketinget, og det glæder mig, hvis de konservative vil indrette sig herefter.

Det kan lyde, som om hr. Per Hækkerup gjorde sig skyldig i en misforståelse, da han sagde noget om, at vor — altså socialdemokratiets — politik uanset mandattabet vandt vælgernes tilslutning. Jeg tror, det skal tages med et gran salt. Det er nemlig en misforståelse, at det var socialdemokratiets hidtidige politik, men det var ganske vist socialdemokratiets bebudede politik og socialdemokratiets arbejdsprogram af 1961, der i høj grad vandt tilslutning. Det er også en misforståelse at tro, at socialistisk folkeparti nu har tilsluttet sig socialdemokratiets politik. Man behøver blot at se på grundtankerne i den skattereform, der nu under regeringens ledelse vil blive gennemført. Det vil da være klart for enhver, at den i alt væsentligt stemmer overens med den skattepolitik, socialistisk folkeparti, siden vi udsendte vort Elsehovedprogram i 1959, har foreslået og talt for, og som vi uddybede bl. a. i vor skattereformskitse i september 1965. Men det er ingen misforståelse, at den skattereform, der kommer, og som vi forhåbentlig får under tag i denne vinter, vil være i overensstemmelse med socialdemokratiets politiske arbejdsprogram af 1961. Det vil her som på andre områder vise sig, at vore to partier i fællesskab har fået flertal i folketinget, og at vi i fællesskab kan søge for, at der nu bliver gennemført en politik, som tjener folkets og landets tarv, og som har socialistisk sigte.

I den henseende vil jeg give min tilslutning til en udtalelse af hr. Per Hækkerup om, at valgresultatet vil betyde, at tempoet og omfanget af de nødvendige reformers gennemførelse vil blive fremskyndet og forøget.

Det er ikke hensigten, at vore to partiers

flertal skal diktere folketinget. Der er adgang for alle folketingets partier til at være med til forhandlingerne om alle spørgsmål, store som små, og sagligt at medvirke til de bedste løsninger. Man må dog gøre sig klart, at regeringens arbejdsvilkår ikke vil være så vanskelige, som de faktisk har været siden 1964, og man må gøre sig klart, at de firkantede forligs epoke i dansk politik er forbi, og at der er et flertal i folketinget, som vil blive benyttet, hvis det viser sig nødvendigt for at få det rette gennemført. Dermed har socialistisk folkeparti nået det første af de store mål, det satte sig ved oprettelsen for 8 år siden, og vi håber, at der herved er indledt et systemskifte, som i betydning tåler sammenligning med systemskiftet af 1901, og som åbner vej til et bedre og et rigere Danmark.

Hilmar Baunsgaard: Det er naturligt, at vi her i folketinget, første gang vi har debat af almen politisk karakter efter valget, kommer med kommentarer til valgresultatet, selv om jeg tror, at vi alle kan blive enige om, at vort grundlag for at gøre det i og for sig er meget spinkelt. Vi kan konstatere resultatet, og det har vi jo nu kunnet i et par uger. Og det eneste, man vel faktisk kan på dette tidspunkt, er at konstatere, at der er nogle, der tabte, som havde ventet at vinde. Og der er nogle, der tabte mere, end de havde ventet at tabe, og der er nogle, der vandt, og heriblandt vel også nogle, der vandt mere, end de havde ventet.

Jeg har bemærket, at man fra socialdemokratiets side både ved udtalelser fra statsministeren og i dag fra det ærede medlem hr. Per Hækkerup har haft travlt med at understrege, at valgets resultat først og fremmest var et borgerligt nederlag. Nu går det jo nok på et eller andet tidspunkt op for socialdemokratiet, at det faktisk var dem, der tabte 7 mandater. Jeg forstod på hr. Per Hækkerup, sådan som han talte i dag, at i valgresultatet var det mest betydningløse faktisk de 7 socialdemokratiske mandater, der blev tabt. Det var sådan, at det betød ikke rigtig noget. Det giver os efterhånden en fornemmelse af, at der er lidt rigtigt i påstanden om, at socialdemokratiet ikke behandler de afgående medlemmer særlig godt. Men de vanskeligheder, der rejser sig som følge af et sådant tab,

[Hilmar Baunsgaard.]

dem håber jeg — for at bruge det ærede medlem hr. Per Hækkerups egne udtalelser — at man efterhånden indstiller sig på.

Det radikale venstre vandt 3 mandater, og et par af de foregående ordførere gjorde opmærksom på, at det radikale venstre ikke havde den centrale placering, det tidligere har haft. Ud fra den opfattelse, de pågældende altid har haft af, at alt her i folketinget og alt i dansk politik skal gøres til et spørgsmål om for eller imod socialdemokratiet, forstår jeg godt regnestykket, men jeg vil gerne sige, at vi kan også den lille tabel, så det har vi også regnet ud. Men det er jo ikke det, der er afgørende. Det afgørende er, under hvilken form man fra regeringens side vil lægge tingene frem for folketinget. Det afgørende er, under hvilken form man vil invitere til samarbejde. For et samarbejde bliver jo nødvendigt, fordi regeringen fortsat er en mindretalsregering.

Vi fik det såkaldte socialistiske flertal, og vi har fra radikal side sagt, at en forskrækkelseskampagne ønsker vi ikke at deltage i af den grund, men vi har påpeget, at der kan i et sådant resultat være for dansk politik og for dansk økonomi en trussel om en vis ensidighed, der ikke virker fremmende for de gode resultater. Man kan ikke sige, at hverken regeringsforhandlingerne mellem socialdemokratiet og SF eller den minierklæring, statsministeren afgav i folketinget forleden dag, har fjernet enhver frygt for ensidighed. Vi må jo erkende, at vi står i hvert fald i øjeblikket i den situation, at et af de store problemer, der i hvert fald melder sig, bliver den økonomiske politik og opgavernes løsning. Om dette siger hverken det protokollat, vi har fået af forhandlingerne mellem socialdemokratiet og SF, eller statsministerens erklæring noget som helst.

Der tales om en boligfond. Det siger i sig selv heller ingenting, når man ikke anfører noget som helst om, hvordan man tænker sig denne etableret. Der er vel grund til igen at minde om, at alle den slags løfter, også om en boligfond, har det tilfælles, at de som regel koster noget, og at løftet i sig selv ikke er muligt at bedømme, førend man har anvist, hvordan man tænker sig at skaffe de midler, der skal finansiere løftets gen-

nemførelse. Det gælder boligfonden, som det gælder alt det andet.

Når jeg heller ikke kan sige, at jeg er fuldstændig sikker på, at man i socialdemokratiet ikke agter at være ensidig, så henter jeg næring til denne opfattelse i en bestemt udtalelse i statsministerens erklæring forleden dag. Statsministeren gjorde opmærksom på, at der skulle foretages undersøgelser og var undersøgelser i gang om prisudviklingen inden for fødevarerområdet. Jeg tror, vi er mange, der er enige i, at der er grund til at undersøge denne udvikling. Men når så statsministeren siger, at når undersøgelserne er tilendebragt, vil man fremsætte forslag til en skærpelse af loven om indseende med priser — ja, så gør man efter min mening to ting, man ikke bør gøre.

Man binder sig for det første på forhånd til en bestemt løsning uanset undersøgelsens resultat, og man kan spørge: hvorfor så afvente undersøgelsens resultat? Og dernæst kommer man til at gøre noget, som jeg ikke synes en regering bør gøre, nemlig at underkende værdien af sin egen lovgivning, før denne lovgivning har været prøvet. Regeringen fik i sidste samling den lov om indseende med priser, den selv bad om.

Denne lov giver mulighed for, hvis der på fødevarerområdet har vist sig en ikke-forsvarlig udvikling, at gribe ind med en masse midler. Man kan endda gribe ind med fastsættelse både af maksimalpriser og maksimalavancer. Man kan endda på det pågældende område indføre prisstop. Må jeg ikke bede statsministeren oplyse, når man taler om en skærpelse: hvilken skærpelse er der tale om ud over dette, at man totalt kan bestemme, hvad der må ske, og hvad der må tages på det pågældende område? Hvad er det for en skærpelse, man så vil? Hvad er det i det hele taget, regeringen vil, når den allerede nu underkender den lovgivning, den selv har bedt om, og som den fik, og som endnu ikke har været taget i anvendelse.

Det er den slags, der gør, at jeg også må sige både til det ærede medlem hr. Per Hækkerup og til regeringen, at man skal nok alligevel også gøre sig klart, at man ligesom har brug for en vis tilvænning til den nye situation, der består også for socialdemokratiet.

Må jeg så i øvrigt benytte lejligheden til at byde det ærede medlem hr. Per Hække-

[Hilmar Baunsgaard.]

rup velkommen tilbage. Jeg forstår, at han i hvert fald for nærværende er tilhænger af den gamle, efter min mening gode regel: ingen over og ingen ved siden af folketinget. Hvor længe det vil vare, det vil så tiden vise.

Men det ærede medlem har jo også efter valget fremsat udtalelser. Det ærede medlem har sagt og gentog i dag, at der er et socialistisk flertal, som selvfølgelig vil blive brugt. Nu vil jeg gerne sige til det ærede medlem, at det er da ganske klart, at der et flertal, og at — skal jeg sige — fremhæve dets eksistens er jo i og for sig kun en selvfølgelighed; men det er, ligesom det ikke rigtig er gået op for det ærede medlem, at for hver gang han fremhæver flertallets eksistens, kommer han også til at understrege flertallets ansvar. Det tror jeg det ærede medlem skal gøre sig helt klart.

Nu var det ærede medlem jo meget inde på, hvordan vi skulle kunne arbejde her i folketinget, og mente også, at det radikale venstre endnu ikke helt havde gjort sig den nye situation klar. Jeg vil gerne sige, at der er i hvert fald én ting, vi har gjort os klar, og det er, at hvis det ærede medlem med sine udtalelser forestiller sig noget i retning af, at man sådan med skiftende flertal kan sejle igennem skærgården på den måde, at man med den ene del af folketinget skaber flertal for populære, udgiftkrævende foranstaltninger og så bagefter henvender sig til den anden del for at skaffe dækning, i så fald har man gjort regning uden vært. Man bør for sin egen skyld allerede fra starten indstille sig på, at når udgifterne bevilges, bør man samtidig have sikret sig dækning. Så er det jo ikke sikkert, at flertallet bliver påkaldt helt så ofte.

Nu er det jo en finanslovdebat, og jeg synes, der er grund til at understrege, at der er tendens i vor øjeblikkelige økonomiske situation, der ikke giver anledning til den fuldstændig ubeherskede optimisme. Det forekommer lidt ejendommeligt at høre smedeformand Hans Rasmussen sige, at arbejdsgiverne må betale, hvad overenskomsterne koster. Ja, der er som bekendt ikke andre til det. Jo, det vil sige — og det er det, man ofte glemmer — der i den sidste ende også lønmodtagerne, der kan komme til at betale, hvad overenskomstforhandlingerne koster. Det ulyksalige er, at man aldrig

har mod til at gøre opmærksom på, at går man længere, end produktionen og den økonomiske situation kan bære, er de, der kommer til at betale, altid lønmodtagerne. Ja men hvorfor skal det skjules? Det er jo en kendsgerning, at hvis den tendens, der er til afsvækkelse af vor konkurrenceevne, hvis de første spæde tegn på en industriel stagnation, hvis den nedgang i industrieksporten, vi har set, fortsætter, så er der ingen befolkningsgruppe, der løber større risiko end de lønmodtagere, der er afhængige af beskæftigelsen. Derfor må man understrege det.

Jeg synes heller ikke, det tilstrækkelig klart er kommet frem, at vi rent finanspolitisk ikke ligefrem befinder os i paradiset.

Jeg vil gerne sige til den højtærede finansminister, at det ikke er undgået det radikale venstres opmærksomhed, at det finanslovsforslag, han har fremsat, nok udviser et vist kasseoverskud, men dette er tilvejebragt med en lidt anden opstilling. end man havde sidste år. Det er f. eks. udmærket, at man til visse formål på papiret har halvandet hundrede millioner kroner mere i reserve, men når der i forslaget er fjernet over 400 mill. kr. til landbrugsforanstaltninger, som regeringen har givet udtryk for at man i hvert fald agter at fortsætte med, så er der altså ikke ekstrareserver på halvandet hundrede millioner kroner, så er der faktisk tale om et kasseoverskud, der er mellem 250 mill. kr. og 300 mill. kr. mindre, end det vises på papiret sammenlignet med sidste år. Dette giver heller ikke ligefrem anledning til optimisme med hensyn til vor finanspolitiske situation.

Jeg tror derfor, man virkelig skal indstille sig på, at de økonomiske forhandlinger er i forgrunden og vil være det i adskillige måneder. Men jeg føler også trang til at sige, at dansk produktion og dansk økonomi har en sådan stilling, at vi kan klare også en fremgang til næste år, blot man vil indstille sig på ikke at tvinge uholdbar fremgang igennem, for det fører som bekendt til tilbageslag.

At vi i de kommende år står over for en række opgaver, som må kræve, at der tages nye midler i anvendelse — også midler, som kan øve indflydelse på den økonomiske udvikling — har vi jo fremhævet meget stærkt fra radikal side. Det afsnit i stats-

[Hilmar Baunsgaard.]

ministerens erklæring, der talte om oprettelse af en lånefond for kommunerne til jordopkøb og byggemodning, er jo en gentagelse af, hvad vi har sagt adskillige gange fra det radikale venstres side. Jeg tror, det er nødvendigt med en sådan modvirkning af jordspekulationen og en sådan modvirkning af tendenserne til meget stærke prisstigninger på jord.

Når spørgsmålet om boligfonden kommer ind i billedet, må jeg sige, at her er igen en nationaløkonomisk kendsgerning, man ikke bør lukke øjnene for. Vi har en økonomisk aktivitet, der er så stærk, at den har medført et meget højt renteniveau, og hvis man i denne situation tager et — og i dette tilfælde det væsentligste — element, nemlig boligbyggeriet, ud af den naturlige økonomiske sammenhæng og kunstigt vil fremtvinge en lav rente her, så tvinges man enten til at foretage andre foranstaltninger over for den resterende del af samfundsøkonomien, eller også bliver det den resterende del, der kommer til at betale med en højere rente. Det vil sige, at det i så fald bliver erhvervslivets investeringer, der kommer til at betale med den høje rente. Der er desværre det fortvivlende ved økonomi, at der er en sammenhæng, og ser man bort fra den, kommer der virkninger, man ikke har ønsket. Jeg tror ikke, situationen i øjeblikket er til, at vi ligefrem målbevidst skal stille imod en begrænsning af erhvervslivets investeringer. Jeg tror tværtimod. Derfor bør man nok alligevel, inden man går videre i den tanke, som man nu er blevet påtvunget af det ærede medlem hr. Aksel Larsen, vurdere sammenhængen imellem den ene påtvungne del og den resterende del af den økonomiske politik.

Også udenrigspolitisk mener vi fra det radikale venstres side at vi i de kommende år nødvendigvis må indstille os på at skulle foretage ting og øve indsats, vi hidtil ikke har gjort. Europas sikkerhedspolitik er i mere end én forstand i forgrunden udenrigspolitisk. Det er den, ikke alene fordi vi er ved at nærme os det tidspunkt, da NATO-pagten kan tages op til revision, men det er den også, fordi der er udviklingstendenser i det land, hvorom det væsentligste af Europas sikkerhedspolitik alligevel

drejer sig, nemlig Vesttyskland — der er tendenser, som gør, at man med større interesse end hidtil må følge udviklingen.

Det ville være vældig betryggende, om regeringen nu ville erkende, at det ikke er tilfredsstillende blot at sige, at NATO og en eventuel revision ikke er aktuel for nærværende, men at man allerede nu er villig til at gå med ind i en åben og offentlig debat om, hvad der egentlig bør ske efter 1969. Kan man — og det ved jo ingen — give NATO en ny politisk målsætning? Kan man give NATO den politiske målsætning, at man skal stræbe efter en aftale mellem de østeuropæiske lande, de såkaldte Warszawapagtlande, og NATO-landene, ja, så kunne der i hvert fald findes en politisk begrundelse for NATO. Men vi ved, at Europas sikkerhedspolitik aldrig kan blive nogenlunde stabil, så længe en sådan aftale ikke er etableret. Vi ved også, at den ikke kan etableres uden en anerkendelse af Oder-Neissegrænsen. Derfor mener jeg, det nu er på tide, at regeringen ikke alene for sit eget vedkommende erklærer sig villig til at anerkende Oder-Neissegrænsen — det løser ikke så forfærdelig mange problemer, selv om det vil løse nogle — nej, det, der er mere væsentligt, er, om regeringen vil erklære sig villig til at tage initiativet i NATO og over for de andre NATO-lande til en almindelig og generel vestlig anerkendelse af Oder-Neissegrænsen. Først ved en sådan handling har man mulighed for at skabe bevægelse henimod en endelig tilvejebragt sikkerhed i Europa.

Jeg synes også, det ville være rart, om vi nu her i folketinget kunne nå til en lidt mere nøgtern form for drøftelse af et andet af de meget store udenrigspolitiske problemer, nemlig problemet omkring Vietnam. Det er jo ikke tilfredsstillende, at vi her bare står og bliver enige om det uheldsmæssige i de amerikanske bombninger af Nordvietnam og tilstedeværelsen af amerikanske tropper. Vi sagde fra det radikale venstres side forud for valget, at vi fandt, det var en bedre vej for at komme ind til, skal vi sige en nøgtern og realistisk drøftelse af disse problemer, hvis vi gik ind i en vurdering af, om vi — når det tidspunkt indtræffer, hvor der er etableret en politisk fred i Vietnam og under en eller anden form politisoldater skal stilles til rådighed —

[Hilmar Baunsgaard.]

fra dansk side kunne deltage, også i større omfang, i den økonomiske betaling imod at sætte vore egne militærudgifter tilsvarende ned. Jeg tror, vi er ved at nærme os det tidspunkt, hvor regeringen bør tage stilling også til dette, som vi har foreslået fra radikal side.

Må jeg så endelig om et tredje udenrigs-politisk problem, fællesmarkedet, sige, at vi fra det radikale venstres side er enige med statsministeren i, at det er glædeligt, at der nu er kommet et engelsk initiativ, som i hvert fald har en mulighed for at skabe bevægelse i den økonomiske politik i Europa. Om det lykkes, ved jo ingen af os endnu, men alene den omstændighed, at det ser ud til at kunne skabe bevægelse, nødvendiggør jo, at man på en række områder gør sig sin stilling klar. Lad det da være sagt, som vi har fremhævet det før, at for det radikale venstre vil det ikke være tilfredsstillende, om man igen begiver sig ind i den afgrænsede vurdering at tale om en tilslutning sammen med England eller sammen med Norden. For os er det et spørgsmål om England og Norden sammen med Danmark, og når vi taler om Norden, agter vi ikke hverken økonomisk eller politisk at se bort fra Sveriges forhold. En anden ting, vi også bør gøre os klar, er, at uanset med hvor mange lande vi har følgeskab ind i fællesmarkedet, så ændrer det intet ved de problemer om den danske jordlovgivning, der måtte eksistere i forvejen. De ændres ikke, om vi får aldrig så stort følgeskab, og derfor er der jo ikke så forfærdelig lang tid til, at vi må have gjort os klart, om vi har en sådan politik herhjemme, om vi har en sådan lovgivning, at de danske jordinteresser kan siges at være varetaget i tilfælde af et medlemskab. Det ændrer sig ikke, uanset hvor mange andre der kommer med. Vi vil fra det radikale venstres side være positivt indstillet over for at deltage i gennemførelsen af, hvad der på dette område måtte være nødvendigt.

Må jeg så afsluttende sige, at valgets

resultat, som alle nu kender, og som vi alle langsomt må indstille os på, jo gav anledning til regeringsforhandlinger mellem socialdemokratiet og SF, og jeg vil gerne sige det så forsigtigt, som jeg egentlig føler trang til at gøre det, at disse regeringsforhandlinger ikke hele vejen blev ført på en måde, der øgede tilliden til, at man ikke ville have ensidighed. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup sagde i sin tale, at venstre ikke havde draget lære af valgets resultat, og at venstre var ubøjelig i regeringsforhandlingerne. Nu er det jo fornemmelser — det kan ikke være andet og mere, heller ikke hos det ærede medlem, og det, jeg siger, er også kun en fornemmelse — men jeg kan ikke tilbageholde den fornemmelse, at der ikke var tale om reelle bestræbelser fra regeringens side for at få realistiske forhandlinger. Man valgte i stedet at indlede regeringsforhandlingerne med SF; det har man ret til, man skal bare vide, at det også er blevet registreret.

Se, vi fik ikke en regering af socialdemokratiet og SF, men vi fik et protokollat, og hvad er det, det protokollat siger? Det ærede medlem hr. Aksel Larsen sagde, at protokollatet viser, hvad de to partier har kunnet enes om at gennemføre. Ja, det er jeg også bange for. Jeg er desværre også bange for, at det viser alt, hvad man har kunnet enes om at gennemføre, og når det gør det, hvad ser man så? Man ser, at om de løbende overenskomster indeholder protokollatet selvfølgeligheder, men ikke bare antydningssvis noget om, hvordan man skal føre en ansvarsbevidst økonomisk politik, ikke bare antydningssvis, hvad man vil gøre for at styrke dansk produktion og konkurrenceevne, hvis økonomien imod de pæne ønsker løber af sporet. Man opstiller en række udgiftkrævende løfter, men ikke bare antydningssvis de veje, man vil gå, eller de midler, man vil tage i anvendelse for at skaffe dækning. (Statsministeren [J. O. Krag]: Hvad med momsens?). Ja, hvad med momsens? Hvor er enigheden, hr. statsminister? Det er den, vi gerne vil have

[Hilmar Baunsgaard.]

bekræftet i dag, for det er jo det, jeg sagde før: man skal huske, at man bør ikke indstille sig på — det tror jeg også statsministeren er enig med mig i — man bør ikke indstille sig på, at sejladsen foregår på den måde, at udgifterne hentes man ét sted og indtægterne et andet sted; det går ikke. Det er jo heller ikke den form for samarbejde, vi normalt praktiserer.

Jeg vil gerne sige, at det radikale venstre har den samme opfattelse i det nye folketing, som vi altid har haft, at ethvert parti, også ethvert oppositionsparti, har et ansvar over for den økonomiske politik. Ethvert parti har et medansvar for at skaffe dækning for de udgifter, man har stemt for. Den indstilling har vi altid haft, den fraviger vi ikke; det er en indstilling, der ofte har ledt til, at et politisk samarbejde er kommet til at foregå med deltagelse fra det radikale venstre. Vi er indstillet på, at det også fortsat skal kunne blive sådan, men det er jo nødvendigt, at man i en ny situation gør sig samarbejdets konditioner ganske klart, og det er det, jeg har tilstræbt med de bemærkninger, jeg her har gjort. Men den principielle og ufravigelige ansvarsfølelse over for den økonomiske udvikling, over for forpligtelsen til at skaffe dækning for udgifter, man har været med til at bevilde, den er, som den altid har været, og kan der bygges på den, så er samarbejdsviljen, som den altid har været.

Niels Westerby: Det høje ting står over for mange store problemer. Vi skulle meget gerne hurtigt have gennemført en skatte-reform, vi skulle gerne have stillet en forsvarlig boligpolitik på benene, vi skulle gerne have en tidssvarende landbrugslovgivning o. s. v. Tingene må naturligvis løses i den rækkefølge, det er muligt for det høje ting at samle sig om opgaverne, og de opgaver, der er mest påtrængende, må selvfølgelig løses først.

Liberal centrum har under valgkampen og i lang tid forud for denne og også efter valget gjort klart, at det vigtigste problem, vi i øjeblikket står over for, er indkomstpolitikken. Vi ved jo alle, at vi ofte har oplevet en indkomstexplosion her i landet, hvor de forskellige befolkningsgrupper har bevillet hinanden større indkomster, og at

følgen har været stigende priser, ja, næsten inflation, valutatab, høj rente, kreditstramning og alle de mange andre onder, vi kender. For den enkelte borger har det heller ikke været morsomt. Det har ikke været morsomt først at glæde sig over en indtægtsstigning for derefter at opleve, at stigende priser og højere skatter sluger næsten hele den indtægtsstigning, man har haft. Derfor er det vigtigt, at vi i det høje ting tager os sammen for at prøve på at undgå, at vi på ny skal opleve en indkomstexplosion. Jeg vil gerne have lov til at præcisere, at for liberalt centrum er det ikke et spørgsmål om en enkelt befolkningsgruppe, det er spørgsmålet om hele befolkningen, alle befolkningsgrupper, lønmodtagere såvel som selvstændige erhvervsdrivende og alle andre, som vi retter vor opmærksomhed imod i denne forbindelse. Det afgørende synspunkt må være det, at indkomsterne og stigningen i indkomsterne må holde trit med stigningen i produktionen. Hvis det går herudover, så får vi prisstigninger og skattestigning og alt det, vi så godt kender. For at undgå, at vi kommer ud i en sådan misere, er det så vigtigt, at alle folketingets partier kender deres ansvar, og naturligvis også at regeringen gør det.

Jeg lagde mærke til forud for valget, at statsministeren havde stor tillid til den ansvarsfølelse, som de forskellige befolkningsgruppers organisationer ville lægge for dagen. Jeg håber, statsministeren har ret i sin vurdering, men jeg har min tvivl. Vi har jo mange gange her efter krigen netop oplevet, at de forskellige organisationer, repræsenterende bogstavelig talt alle befolkningsgrupper, ikke har kunnet leve op til et sådant ansvar. Vi har her en erfaring, som taler sit hårde sprog til os om, at det er ikke nok at være blind tillid, men at der også må vises handling og ansvarsfølelse fra såvel regeringens som folketingets side.

Jeg har også mærket mig, at man både fra venstres og det konservative folkepartis side har forsøgt at kaste hele denne byrde over på regeringen. Man har hele tiden nøjedes med at spørge: hvad vil regeringen, men man har aldrig rigtig turdet tilkendegive noget om, hvad man selv vil. Vi mener, at det fra folketingets side og fra så stort et flertals side som overhovedet muligt bør

[Niels Westerby.]

tilkendegives over for alle befolkningsgrupper, at hvis indkomststigningerne bliver større end produktionsstigningen, så vil folketinget omgående gribe ind og inddrage den del af indkomststigningerne, som der ikke er dækning for i produktionen; og jeg siger udtrykkeligt: omgående gribe ind.

Vi har fået en række temmelig enslydende erklæringer fra både regeringens økonomiske sekretariat, fra Nationalbanken og fra formandskabet for det økonomiske råd, der alle tre samstemmende har udtalt, at der er snævre grænser for, hvad vi kan tillade os. Vi kan ikke tillade os, uden at det vil forringe alle borgeres muligheder, ja, hele landets muligheder, at indkomsterne stiger mere end 6-7 pct., og det må siges klart til befolkningen. Det er også derfor, vi i forlængelse af det, vi har sagt under valgkampen — hvad liberalt centrum har sagt i lang tid, og hvad vi vil fortsætte med at sige — agter i dag at foreslå en dagsorden, hvorigennem vi vil prøve det høje tings vilje til at føre det, vi vil kalde en ansvarsbevidst indkomstpolitik. Vi vil fremsætte et dagsordensforslag, der siger disse ting klart, og jeg vil gerne have lov til med det samme med formandens tilladelse at oplæse indholdet af dette dagsordensforslag:

„For at bremse inflationen udtaler folketinget,

at alle befolkningsgruppers indtægtsfremgang i 1967 må holde trit med produktionsstigningen,

at alle — ganske særligt organisationer og sammenslutninger — indtrængende opfordres til at medvirke hertil,

at folketinget — hvis indtægtsfremgangen alligevel stiger mere end produktionen — omgående vil inddrage den del af indtægtsstigningen, der ikke er dækning for i produktionen, og

at arbejdet med at forbedre statistikken over de selvstændige erhvervsdrivendes indkomster må fremskyndes.

Folketinget fortsætter derefter behandlingen af finanslovsforslaget.“

Her er for det første fastsat, at alle befolkningsgruppers, det vil sige både selvstændiges og lønmodtageres, indtægtsfremgang i 1967 må holde trit med produktionsstigningen. For det andet indeholder det en op-

fordring og en indtrængende opfordring til alle organisationer og sammenslutninger om at medvirke hertil. Og her vil jeg gerne understrege, at vi selvfølgelig håber, at en sådan opfordring vil virke, men også pege på de erfaringer, vi tidligere har gjort på dette område. Vi sigter altså ikke med dette dagsordensforslag kun til de forhandlinger, der finder sted mellem arbejdsgiverforeningerne og fagforeningerne, men også til de bestræbelser, alle andre befolkningsgrupper gør på dette område. Og som det helt centrale i dette dagsordensforslag står der, at folketinget, hvis vor opfordring ikke virker, omgående vil inddrage den del af indtægtsstigningen, der ikke er dækning for i produktionen. Hermed er der givet en klar målsætning; det er blevet sagt klart, hvad folketinget vil gøre, hvis man ikke efterlever vor opfordring. Det er blevet sagt så klart, at alle befolkningsgrupper ved, at det ikke kan betale sig at gå for vidt, og at folketinget derfor vil lægge en dæmper på udviklingen.

Der ligger naturligvis også heri, at et af de midler, som i første række vil komme i betragtning, når folketinget omgående griber ind, vil blive de finanspolitiske, og at disse selvfølgelig bør afstemmes efter at ramme de befolkningsgrupper, der er gået særligt frem, hvis man ikke kan sige, at det er særlig berettiget. Jeg ved da godt, at man kan sige, at de lavtlønnede inden for arbejdsmarkedet har særlige krav i denne situation og er bag efter andre grupper, og det må man selvfølgelig tage i betragtning. Men man må også tage i betragtning, at der kan ske det, at der er særlige befolkningsgrupper, som uden en ganske særlig baggrund går hen og får en større indkomststigning end alle de andre, og så må vi selvfølgelig indrette vor finanspolitiske indgriben med et forsøg på netop at ramme de befolkningsgrupper, der er gået forud for andre.

Og så mener jeg som det ganske selvfølgelig — hvad jeg ved regeringen har sat et arbejde i gang på, og hvad jeg ved Danmarks Statistik arbejder med, og hvad jeg går ud fra det økonomiske råds formandskab også arbejder med og følger meget nøje — at vi må have forbedret statistikken over indkomsterne hos de selvstændige erhvervsdrivende. Det bør siges i denne for-

[Niels Westerby.]

bindelse, således at man kan se, at det drejer sig om en nøje afvejning over for alle befolkningsgrupper.

Vi fremsætter altså dette dagsordensforslag, og jeg kan lige så godt gøre det med det samme og overrække det til den højtærede formand.

Formanden: Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden (se sp. 197). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Niels Westerby: Straks efter valget — og jeg kan ikke nægte, at liberalt centrum glædede sig over valgresultatet, som viste en betydelig tillid i befolkningen — tog statsministeren stilling til, hvordan han vil føre regeringsforhandlingerne. Statsministeren kunne gøre det med god ret. Socialdemokratiet og SF har tilsammen et flertal i det høje ting, og socialdemokratiet havde hele tiden sagt, at man ønskede at fortsætte med at have regeringsmagten, og hr. Aksel Larsen havde givet klart til kende, at folkesocialisterne ville anbefale en socialdemokratisk regering. Der var derfor et flertal for, at den nuværende statsminister fortsatte, han havde et klart flertal bag sig i folketinget, og man kan derfor ikke med nogen ret fra nogen side hævde, at statsministeren burde have demissioneret. Med dette udgangspunkt overvejede statsministeren situationen og opfordrede til dannelsen af, jeg tror, han kaldte det en bred folkelig regering, der bestod af socialdemokratiet, folkesocialisterne, det radikale venstre og liberalt centrum. Regeringen havde haft en tilbagegang, men de tre partier, som statsministeren pegede på, havde haft en fremgang.

Vi var selvfølgelig straks villige til at tage en samtale med statsministeren — vi er altid villige til at føre samtale med hvem som helst — og vi ville da også gerne høre, hvad statsministeren yderligere mente. Men vi måtte meddele statsministeren, at vi ikke kunne indtræde i en sådan regering. Vi vil gerne samarbejde med alle, også med folkesocialisterne, når vi er enige med dem; det afgørende er blot, om vi er enige med dem, og vor politik ligger på de fleste områder så langt fra folkesocialisterne, at vi ikke mente, at der var en basis for en rege-

ring, der både omfattede folkesocialisterne og os. Og jeg vil tro, at lignende bevægelse har ligget bag ved det afslag, som også det radikale venstre gav på at sidde i en sådan regering.

Derefter havde statsministeren den udvej at fortsætte forhandlinger med folkesocialisterne, og det ligger jo meget i det dulgte, hvad der her er sket. Der har været offentliggjort et protokollat, og nogen siger, at dette protokollat kun er udtryk for en del af det, som regeringen og folkesocialisterne er enige om, og andre siger, at man langt fra er enig om det, der står i protokollatet. Det vil vi kunne prøve i det høje ting i den kommende tid, men jeg tror nok, man må sige, at regeringsforhandlingerne førte til det, at regeringens parlamentariske grundlag er dels de 69 socialdemokrater, dels de 20 folkesocialister.

Så må jeg beklage, at vi ikke fik en anden udvikling i gang. Vi gav straks statsministeren det råd, at han skulle optage kontakt med både venstre, det konservative folkeparti og det radikale venstre om dannelsen af en bred regering. Når vi gjorde det, var det i forlængelse af vore synspunkter under valgkampen, der gik ud på, at vi ikke ønsker, det skal komme til yderligheder i dansk politik. Vi ønsker, at alle skal kunne føle sig trygge og skal kunne være her i landet og ikke føle, at et ensidigt flertal, oven i købet et lille flertal, dominerer et stort mindretal.

Det var ud fra sådanne synspunkter, vi anbefalede statsministeren at optage forhandlinger med de tre partier, først og fremmest om det, som vi lægger vægt på, nemlig et politisk handlingsprogram, og derefter for at se, om forhandlingerne om et sådant politisk handlingsprogram også kunne føre til, at man kunne danne en bred regering. Da vi gav statsministeren det råd, fik vi en meget positiv reaktion, ja, måske er det ikke rigtigt at sige „meget“, men i hvert tilfælde en positiv reaktion, og det har derfor undret os, at der ikke blev lagt mere energi for dagen fra statsministerens og regeringens side på dette punkt. Men vi kan i hvert fald ikke sige andet, end at vi fik en yderst negativ reaktion fra hr. Poul Sørensen på vort forslag herom, for hr. Poul Sørensen sagde, at han ikke troede en døjt på en sådan udvikling. At hr. Poul

[Niels Westerby.]

Sørensen så et par dage efter blev noget mere positiv i målet, kan man kun glæde sig over, men på det tidspunkt var mulighederne forpasset. Jeg tror, at det ærede medlem hr. Poul Sørensen, hvis han havde sagt, at han var villig til at optage sådanne forhandlinger, kunne have gjort meget til, at vi var kommet i den retning, og jeg tror også, at det var denne holdning, der gjorde det sværere for statsministeren at undgå at skulle forhandle med folkesocialisterne. Jeg ved, at vort initiativ førte til en samtale mellem statsministeren og venstres formand, hr. Poul Hartling. Nu er det jo ikke nemt at vide, hvad der er foregået under denne samtale — jeg ved efterhånden, hvor svært det er at finde ud af, hvad der samtales om mellem politikere, når man ikke selv er til stede — men jeg har ladet mig fortælle, at hr. Poul Hartling ville forhandle med statsministeren om, at nu skulle regeringen føre venstres politik, og at statsministeren ville forhandle med hr. Poul Hartling om, at nu skulle venstre til at føre socialdemokratisk politik, og det er jo klart, at med et sådant udgangspunkt kommer man ikke ret langt. Jeg vil derfor gerne indstændigt opfordre til, at de fire gamle partier en anden gang, hvis det skulle vise sig, at det parlamentariske grundlag, som regeringen har sammen med SF, er svagt, viser større åbenhed over for forsøg på at stable et politisk handlingsprogram på benene, som muligvis engang kan udkrystallisere sig i en regeringsdannelse.

Vi har den holdning over for regeringen, at vi egentlig ikke opfatter os som et oppositionsparti, men at vi så sandelig heller ikke opfatter os som et støtteparti — og jeg lægger megen vægt på at sige dette, at vi heller ikke er noget støtteparti. Det, som vi er loyale imod, er vore synspunkter. Regeringens ve og vel ligger os ikke på sinde, vi er hverken glade for eller kedede af, hvordan det går regeringen. Det, der tæller for os, er den politiske udvikling, de beslutninger, der bliver truffet herinde, samt de synspunkter, der ligger til grund for arbejdet, og som udkrystalliserer sig i lovgivningen. Det er det, der er det afgørende for os; det er det, der tæller. Det vil ikke betyde noget for os, om det vil svække eller styrke regeringen, hvordan vi forholder os. Det, vi af

os selv kræver loyalitet over for, er vor politik og vore synspunkter, og det er også derfor, vi under regeringsforhandlingerne pegede på betydningen af, at man prøvede at stable et politisk handlingsprogram på benene, og dér tænker jeg selvfølgelig på et politisk handlingsprogram, som er anderledes og meget mere vidtrækkende og detaljeret end det, det ret sporadiske protokollet var udtryk for, som man har læst om i bladene.

Dernæst vil jeg gøre et par bemærkninger om skattereformen. Af finansministeren er det tilkendegivet, at han vil stille en række ændringsforslag til det lovforslag, som regeringen har fremsat om kildeskat. Det skal være ændringsforslag, der går ud på nu også formelt at ophæve skattefradragsreglen. Jeg vil sige, som jeg også sagde i går, at jeg mener, det havde været bedre, om regeringen havde indarbejdet disse ændringsforslag allerede i selve lovforslaget, således at ændringsforslagene kunne være indgået i drøftelserne ved første behandling. Man er ikke ved første behandling — og det mener jeg rent principielt — i stand til virkelig at vurdere det kildeskatteforslag, som regeringen har fremsat, når man ikke kan se det i sammenhæng med de ændringsforslag, der altså først kommer senere.

Vi vil gerne medvirke til kildeskattens gennemførelse, det har vi sagt klart under valgkampen; men det, der er det afgørende for os, er, at den bliver gennemført så praktisk som overhovedet muligt. Vi vil gerne have undersøgt, om det vil være muligt at få den administreret af pengeinstitutterne i samarbejde med arbejdsgiverne og skattemyndighederne, og om dette ikke vil være mere praktisk end det foreslåede. Det er klart, at hvis det vil være mere praktisk, at arbejdsgiverne administrerer den, så er vi med til det, men hvis det er mere praktisk, at pengeinstitutterne gør det — og de er villige til at gøre det — så vil vi være med til det. Vi vil derfor bede regeringen om straks at foranledige, at dette bliver grundigt undersøgt. Man kunne jo også tænke sig at gå en mellemvej. Det er jo vitterligt sådan, at administrationen af kildeskatten vil være en byrde for de mindre arbejdsgivere, mens de større virksomheder nok kan klare den; men der skal ikke være nogen befolkningsgruppe,

[Niels Westerby.]

som bliver glemt, heller ikke de mindre arbejdsgivere, og kan vi lette dem for byrden, skal vi selvfølgelig gøre det. Man kunne jo tænke sig, at administrationen af kildeskatten kunne ske mere praktisk i pengeinstitutterne end hos de mindre arbejdsgivere, mens det ville være mest praktisk at lade de større virksomheder selv klare den. Vi vil altså gerne have disse praktiske og tekniske spørgsmål undersøgt så hurtigt som overhovedet muligt, for at vi kan tage endelig stilling til den praktiske udformning af kildeskatten. Jeg vil gerne understrege, at vi medvirker til kildekattens gennemførelse, og vi gør det meget gerne. Det, der er det afgørende for os, er, at den udformes teknisk på en sådan måde, at den er til mindst ulempe for alle.

Vi lægger megen vægt på i skattereformen, at merværdiafgiften bliver af en sådan størrelse, at vi kan gennemføre de mange ting, som alle taler om. Det er allerede flere gange under forhandlingerne efter valget blevet sagt, at der skal være dækning for det, vi foretager os. Vi lægger endvidere megen vægt på, at indkomsterne ikke beskattes så hårdt som i øjeblikket, at man opmuntrer til flid, initiativ og udfoldelse af dygtighed i samfundet, samt at man lægger en lille dæmper på det forbrug, som gang på gang truer med at løbe forud for produktionsstigningen.

Det er som et led i det, at vi har foreslået en halvering af indkomstskatterne og en tilsvarende stramning af forbrugsskatterne og vel at mærke på en sådan måde, at der tages fuldt socialt hensyn til alle sider. Vi tror ikke på, at det kan gennemføres med en merværdiafgift på 10 pct. Vi tror ikke, det vil være muligt f. eks. for regeringen at finansiere en boligfond, som man jo har talt om at ville gøre, på en sådan baggrund. Vi vil derfor bede tingets partier — selvfølgelig i særlig grad regeringspartiet — se dette nøgternt og realistisk i øjnene. Vi når efter vor opfattelse ikke en tilfredsstillende skattereform, hvis man ikke går højere end 10 pct. Der vil simpelt hen ikke være midler nok, midler nok både til de fornødne sociale kompensationer, til de fornødne indkomstskattelættelser, til at forhøje lønmodtagerfradraget — hvilket jo, som det fremgik af forhand-

lingerne i går, vil ske — og til at løse boligpolitikens problemer. Man kan derfor lige så godt se i øjnene straks, at 10 pct. ikke slår til, og jeg tror, regeringen vil sande, at på dette område vil folkesocialisterne ikke være en god partner at råde over. Jeg har i hvert fald lagt mærke til, at det ærede medlem hr. Aksel Larsen ikke har været særlig varm, når man talte om merværdiafgiften. Det vil sikkert blive vanskeligt at slæbe folkesocialisterne med blot til en merværdiafgift på 10 pct., og det vil sikkert blive endnu vanskeligere at få den op på et beløb, der er realistisk i betragtning af de problemer, som vi gerne skulle have løst.

Vi skulle meget gerne have stillet en ny boligpolitik på benene. Her siger de 4 gamle partier, at de har indgået et boligfolig, og at de er bundet af en aftale. Det respekterer jeg. Hvis vi har indgået en aftale, føler vi os også bundet af den. En aftale binder imidlertid ikke de 4 gamle partier, hvis de bliver enige om at ændre den; de er i deres gode ret til at optage forhandlinger om at ændre boligforliget, og det vil jeg gerne opfordre dem til at gøre. Vi ville anse det for et stort fremskridt, hvis man kunne blive enig om at ophæve de både tidkrævende, dyre og irriterende lejeverdinger. Vi ville anse det for et stort fremskridt, hvis man kunne blive enig om, at husleje-forhøjelser bør bruges til at finansiere nybyggeriet. Ifølge boligforliget vil jo vitterlig kun en begrænset del af husleje-forhøjelserne i den gamle boligmasse blive brugt til at finansiere nybyggeriet. Man kan bygge mere og til lavere huslejer og lavere priser, hvis det drejer sig om parcelhuse.

Derfor mener vi, at det er vigtigt, at de, der bor i den gamle boligmasse, når de skal betale en højere husleje, så har sikkerhed for, at de hjælper med til at løse nybyggeriets problem. De mange ældre mennesker, som bor i de gamle lejligheder, bør have følelsen af, at de er med til at afhjælpe boligproblemet for deres børn, som bor i det dyre nybyggeri.

Vi ville anse det for en særdeles god ting, hvis man realistisk så i øjnene, at det er finansieringen og renteniveauet, som bevirker, at boligproblemet er så vanskeligt at løse, som det er. Det er vel det, der inspirerer regeringen til at sige, at nu vil man stille en boligfond på benene. Der er dog ikke angivet

[Niels Westerby.]

noget som helst om, hvorfra man vil skaffe midlerne til en sådan boligfond, og det er jo netop det, der altid er det farlige i politik. Man vil alt muligt mellem himmel og jord, men man vil ikke skaffe de midler, som er fornødne til det, man vil. Jeg vil derfor gerne igen henlede opmærksomheden på, at hvis man gennemfører en merværdi-afgift på 15 pct., er der plads til at reservere 800 mill. kr. til løsning af byggeriets problem. Vi har foreslået det gjort på den måde, at beløbet skal reserveres til en obligationsfond eller indbetales til Nationalbanken, så der er basis for at komme kreditstramningen til livs og få sænket renteniveauet og dermed få lavere husleje.

Vi afviser at gå ind for en boligfond, fordi vi dels finder det lige vigtigt at hjælpe boligbyggeriet og erhvervsbyggeriet, dels finder, det er et kunstigt indgreb. Vi har udmærkede og sædvanlige mekanismer til at løse finansieringen af boligproblemet. Forudsætningen for, at disse sædvanlige mekanismer kan fungere på tilfredsstillende måde, er blot, at der er den fornødne finansielle baggrund. Nu vel, vi ser, hvordan regeringen vil skaffe midler til en boligfond. Vi vil ikke medvirke til nogen boligfond. Vi vil gerne medvirke til en obligationsfond eller til at skabe baggrund for, at Nationalbanken kan klare problemerne med finansiering af byggeriet og med at skaffe et lavere renteniveau. Dermed har vi så fra vor side skitseret den boligpolitik, som vi kunne tænke os ført.

Der bør også siges et par bemærkninger om udenrigspolitikken. Vi kommer jo ikke uden om, at vi har et sikkerhedsbehov her i landet og derfor må føre sikkerhedspolitik. Det har derfor glædet os meget, at det ikke lykkedes folkesocialisterne under forhandlingerne med regeringen at undergrave landets sikkerhedspolitik, men må jo samtidig indrømme, at alt ikke derfor er sagt hermed. Jeg mener, at vi fra dansk side i højere grad bør prøve at omdanne NATO til også at være et forhandlingsinstrument over for øst, et forhandlingsinstrument, der søger at nå frem til ligelige og gensidige indrømmelser fra begge sider, så at vi kan få nedrustning og efterhånden også helst afrustning. Jeg føjer dog til: det skal selvfølgelig være kontrollerede aftaler, der gennemføres.

Jeg tror som sagt, det vil være rigtigt at prøve på at omdanne NATO til også at tage sig mere af denne opgave.

I øjeblikket har vi jo ikke noget alternativ til NATO, og jeg er bange for, at det ikke vil forholde sig anderledes i 1969, når pagten kan opsiges af de forskellige deltagerlande. Når jeg er tilhænger af, at vi er med i NATO, er det af fornuftgrunde. Jeg kan simpelt hen ikke se, at der er nogen anden måde, hvorpå vi kan få klaret vort sikkerhedsbehov, men det er da klart, at hvis vi kan finde en alternativ, lige så god løsning, må sagen selvfølgelig drøftes ganske lidenskabsløst. Selvfølgelig kan der ude i verden ske ting, der gør, at NATO bliver undergravet eller ikke får den betydning, som den gerne skal have. Man kan tænke sig mange muligheder, f. eks. at både Sovjetunionen og De Forenede Stater vil koncentrere sig mere om den asiatiske politik og gå hen og blive enige om, at Tyskland bør samles og neutraliseres. Hvis det sker, betyder det jo også, at dette samlede Tyskland ikke er med i NATO, og med den franske holdning, der er over for NATO, kan man vel sige, at så er der ikke så forfærdelig meget tilbage af NATO. I en sådan situation kunne det tænkes, at et nordisk forsvarsforbund ville blive et alternativ til NATO, men et sådant alternativ foreligger ikke i dag. Jeg vil gerne understrege, at foreligger der et praktisk alternativ, bør man tage det op til folkeafstemning og få en afklaring på disse problemer, og når jeg for tiden må anbefale, at vi fortsætter vor nuværende sikkerhedspolitik, er det af fornuftgrunde. Jeg indrømmer, at jeg bliver mere sentimental og får stærkere følelser, så snart jeg tænker på et eventuelt nordisk forsvarsforbund.

Den ulykkelige krig i Vietnam er vi alle enige om bør bringes til ophør så hurtigt som muligt, men det er jo ikke meget, vi kan gøre fra dansk side. Vi må vel også erkende, at den agitation, der er ført fra SF, og som siger: stem på SF og stop krigen i Vietnam, slet ikke hører hjemme i realiteternes verden. Men vi bør selvfølgelig fortsat sige til amerikanerne, at de bør standse deres bombninger af Nordvietnam, og vi bør også sige til amerikanerne, at de bør anerkende Vietcong som forhandlingsberettiget partner.

Det er nu engang således, at når man har

[Niels Westerby.]

400.000 mand i Vietnam og sætter en stor indsats i gang dér for at føre en krig med Vietcong og vel også med styrker fra Nordvietnam, så kan man ikke få standset en sådan krig uden igennem forhandling, og man kan ikke få forhandling i gang, uden at man anerkender den som forhandlingspartner, som man fører denne krig imod. Det vil ikke være realistisk at sige til amerikanerne, at de skal forlade Vietnam. Det ville ikke føre til nogen god udvikling i hele den asiatiske politik. Men det vil være realistisk at sige til dem: stands bombningerne i Nordvietnam og anerkend Vietcong som forhandlingspartner. Og lad os så håbe, vi kan få forhandlinger i gang og få standset denne ulykkelige Vietnamkrig.

Jeg vil til sidst bare ganske kort sige, at vi vil lægge hovedvægten på i den kommende samling og i det hele taget i den kommende periode at komme med praktiske og velovervejede reformforslag på alle de områder, som man skal have løst problemerne på. Vi ved godt, at hvis regeringen og folkesocialisterne er enige, er der ikke noget, vi kan stille op. Men vore bestræbelser vil gå ud på at være så positive, så konstruktive, så praktiske, så saglige og så velovervejede, som vi overhovedet formår, og ad den vej dels gøre indtryk på befolkningen, dels gøre indtryk på regeringen og de andre partier, således at vi undgår den ensidighed, man kan frygte efter det nye flertal, der findes i det høje ting i dag.

Knud Hertling: Grønlands solidaritetsfølelse over for Danmark og forståelse for statens finansielle situation gør, at vi ikke kan komme med en større beklagelse, selv om vi må konstatere en nedgang i bevillingerne i finanslovsforslaget i forhold til det udkast til forslag til finanslov, som ministeriet for Grønland fremsendte til finansministeriet. På driftssiden drejer det sig om en reduktion på godt 10 mill. kr. På anlægssiden kunne man formelt betragtet sige, at der ikke var sket nogen reduktion, men forud for finanslovsforslagets fremsættelse kom der en henstilling til samtlige ministerier om at være tilbageholdende med udgifterne. Jeg har forstået, at man i ministeriet for Grønland har fået anvisning på at søge 216 mill. kr. på anlægskontiene, hvil-

ket er ca. 18 mill. kr. mindre, end hvad der var forudsat i økonomiudvalgets investeringskitse, når der tages hensyn til prisstigninger.

Som jeg sagde, er der ingen grund til at komme med en større beklagelse, men selvfølgelig er det beklageligt, at et samfund som det grønlandske, hvor vi lige er gået i gang med udbygningen, skal komme ud for den slags nedsættelser. Jeg skal nøjes med at minde om den nødvendige udbygning af skolevæsenet i Grønland. Skolevæsenet, der i høj grad har brug for mange penge, er måske ikke ramt i den grad, som man kunne frygte, men jeg vil gerne minde om, at man endnu i dag bygger uhyre skrabede skoler, idet man ikke engang kan skaffe penge til gymnastiksale og andre faciliteter, faglokaler osv.

Værst er det, hvad angår boligbyggeriet i Grønland. Jeg må stærkt beklage, at man ikke har haft mulighed for at tage hensyn til den ansøgning, der ligger på regeringens bord fra Grønlandsministeren om ekstra tildeling af ca. 450 boliger i femåret 1966-70. Udgiften hertil var for de 5 år ansat til ca. 70-75 mill. kr., og målt med statens øvrige udgifter er det jo i og for sig ikke noget stort beløb, det drejer sig om. Men den ansøgning har man ikke taget hensyn til, hverken i 3 års budgetterne eller her i finanslovsforslaget. Jeg håber meget på, at regeringen vil tage hensyn til denne ansøgning, en ansøgning, der er anbefalet af Grønlandsrådet, og som dermed har stærk politisk rygdækning, idet alle medlemmer af Grønlandsrådet, herunder repræsentanter fra de største 5 partier her i tinget, har anbefalet denne ansøgning. Jeg håber, at man vil se på denne ansøgning med mere end venlige øjne.

Vore problemer i Grønland koncentrerer sig jo stærkt om løn- og indkomstpolitikken, som jeg ikke skal sige mange ord om nu; men jeg vil gerne henstille til ministeren for Grønland, om han eventuelt vil overveje at nedsætte et udvalg, en arbejdsgruppe, der kan behandle alle de problemer, som løn- og indkomstpolitikken er forbundet med. Hvis en sådan arbejdsgruppe kunne få tid til at beskæftige sig med disse problemer og forelægge sine resultater for Grønlands landsråd, for Grønlandsrådet og eventuelt for folketinget, tror jeg nok,

[Knud Hertling.]

vi ville gøre Grønland en god tjeneste ved at have dyrket disse spørgsmål på en god og grundig måde.

Valget her i Danmark skal jeg ikke kommentere, selv om det kunne være meget fristende, men forskellige kommentarer i pressen i forbindelse med valgene i Grønland giver mig anledning til at sige et par ord.

Valget i Sydgrønland, hvor min hidtidige kollega, hr. Rosing, jo fik en meget, meget fin sejr — og det kan jeg kun lykønske ham med — har fået pressen til at fortolke denne sejr på forskellig måde. Man har bl. a. fortolket den på den måde, at de grønlandske vælgere har sagt nej til ligeløn, og at de grønlandske vælgere har sagt nej til indførelse af direkte skatter i Grønland.

Jeg synes, det er lidt farligt at kommentere valget på den måde. Vi må huske på, at valgene i Grønland er personlige valg, og at der kan være mange andre faktorer, der spiller ind. I og for sig kunne man jo i forbindelse med mit valg og genvalg i min kreds — hvor jeg for så vidt kan hævde jeg har fået 100 pct. tilslutning fra vælgerne — påstå, at vælgerne i Grønland har godkendt indførelse af direkte skatter, idet jeg er tilhænger af, at vi i Grønland indfører direkte skatter.

Skal vi i Grønland prøve på at bygge et kommunalt selvstyre op, er vi selvfølgelig nødt til at give kommunerne midler, og dér er det rigtigt, at den grønlandske befolkning, de, der bor i selve kommunen, må være interesseret i at udbygge dette selvstyre på den måde, at de selv er med til at betale det.

Valget i Grønland har været interessant på mange måder, men jeg skal nøjes med disse bemærkninger.

Det er med meget stor beklagelse, jeg har måttet konstatere, at min ringe person er blevet inddraget i forskellige udtalelser i forbindelse med udvalgsnedsættelser her i folketinget. Jeg vil gerne for ikke at

medvirke til mytedannelser sige et par ord om dette.

Jeg har personlig været meget glad for den suppleantplads i Nordisk Råd, jeg fik fra venstre sidste år, en suppleantplads, som jeg mener var til gavn for Grønland og selvfølgelig for mig selv, idet vi i Grønland på den måde fik mulighed for at følge med i det nordiske samarbejde — jeg fik bl. a. materiale fra Nordisk Råd, som jeg kunne studere; der behandles jo i Nordisk Råd mange sager, der har interesse for Grønland, fiskerispørgsmål, fiskerigrænsespørgsmål, det kulturelle samarbejde o. s. v. Alt det har gjort, at jeg har været stærkt interesseret i at beholde denne suppleantplads, og da venstres formand, hr. Poul Hartling, henvendte sig til mig på ny, opnåedes der enighed om, at vi denne gang kunne danne valgforbund, for at jeg kunne beholde denne suppleantplads. Tilbud fra anden side har jeg ikke modtaget.

Men beklageligvis har jeg måttet bryde dette løfte, og det er ikke rart at måtte bryde sine løfter; ganske vist er det ikke noget, der er helt ukendt inden for det politiske liv, men det er som sagt aldrig rart at gøre det.

Man har villet fortolke dette brud på den måde, at jeg er blevet udsat for trusler fra hr. Per Hækkerups side og har været udsat for stærk pression. Jeg vil gerne fra denne talerstol sige, at dette er der overhovedet ikke tale om. Jeg har ikke været udsat for nogen form for trusler — en pression kan man jo altid fortolke på forskellig måde, stærk eller svag. Vi har talt om tingene sammen, og fra hr. Per Hækkerups side har der overhovedet ikke været tale om at true mig til at gå fra det nævnte løfte.

Men for mig har det været meget afgørende, at jeg lige fra begyndelsen har haft det princip, at vi i Grønlandssager skal have så bred rygdækning som muligt her i salen, når det drejer sig om udgift-

[Knud Hertling.]

krævende love, der skal gennemføres i Grønland. Jeg har lige fra begyndelsen tilkendegivet over for mine vælgere, at jeg i mit arbejde i folketinget vil forsøge at nå den situation, at lovforslagene om Grønland kan gennemføres med så bred tilslutning som overhovedet muligt fra folketingets sal, og i forbindelse med det nævnte valgforbund blev jeg nu nervøs for, at dette princip ikke kunne holde. Der er jo ingen grund til for mig at gøre forskellige mennesker sure bare for at beholde en suppleantplads, således at vi måske kunne få vanskeligheder, når det drejer sig om gennemførelse af forskellige foranstaltninger i Grønland.

Men jeg har ønsket at understrege, at jeg har været glad for det tilbud, jeg har fået fra venstre, og jeg havde ærlig talt ikke tænkt mig, at der skulle komme politiske forviklinger, idet der jo ikke dermed var forbundet noget som helst løfte til venstre om gruppefællesskab; men begivenhederne har villet det anderledes, og jeg kan kun beklage det, der er sket.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen om finanslovforslaget og lade foretage de under punkterne 2-6 på dagsordenen opførte sager.

Man gik altså til:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om Grønlands landsråd og kommunalbestyrelser m. v.

Valgt blev: *Ove Hansen, Poul Dalsager, Lis Groes, Waldemar Laursen, Niels Matthiasen, Ejner Nielsen, Kjeld Olesen, From, Holger Hansen, Hauch, Knud Hertling, Ninn-Hansen, Lembourn, Ellen Strange Petersen, Vivike, Gunhild Due og A. C. Normann.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående: Forslag til lov om ændring af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme
og

forslag til lov om ændring af lov om vurdering af landets faste ejendomme.

Valgt blev: *Ove Hansen, Per Hækkerup, Erhard Jakobsen, Egon Jensen, Hans Lund, Chr. Rasmussen, Eigil Schytt, Alfred Bøgh, A. Chr. Andersen, Enggaard, Hauch, H. C. Toft, Gottschalk-Hansen, Chr. R. Christensen, Poul Dam, Kampp og A. C. Normann.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten

og

forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v.

Valgt blev: *Peter Nielsen, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Hans Lund, Chr. Rasmussen, Børge Schmidt, Alfred Bøgh, Henry Christensen, Finn Poulsen, Ib Thyregod, Poul Schlüter, Hastrup, Ninn-Hansen, Omann, Aksel Larsen og Arthur Jacobsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i toldloven.

Valgt blev: *Jørgen Peder Hansen, Lis Groes, Hans Lund, Helge Nielsen, Peter Nielsen, Poul Nilsson, Chr. Rasmussen, Jens Peter Jensen, A. Chr. Andersen, Henry Christensen, Holmberg, Jørgen Jensen, Knud Thomsen, Weikop, Krog Hansen, Poul Dam og Niels Helveg Petersen.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 4 medlemmer til mødrehjelpens tilsynsråd.

(Jfr. tidenden sp. 26).

Valgt blev: *Viola Nørlov, Else-Merete Ross, Søren Andersen og Clara Munck.*

Formanden: I skrivelse af 7. d. m. anmoder udenrigsministeren om, at der af folketinget må blive foretaget valg af 5 medlemmer og 5 stedfortrædere til Europarådets rådgivende forsamling til forsamlin-

[Formanden.]

gens 18. session, 3. del, der ventes at træde sammen den 23. januar 1967.

I skrivelse af 8. d. m. anmoder økonomiministeren om, at der for tiden indtil 30. juni 1970 blandt folketingets medlemmer må blive nyvalgt 2 medlemmer til lønningsrådet i stedet for Holger Eriksen og Jørgen Langkilde, der er udtrådt af folketinget.

Jeg skal her afbryde mødet.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 14 med følgende dagsorden:

Fortsættelse af første behandling af:

Forslag til finanslov for finansåret 1. april 1967-31. marts 1968.

Mødet hævet kl. 12⁵.

5. møde.

Fredag den 9. december kl. 14.

Den eneste sag på dagsordenen var:

Fortsættelse af første behandling af forslag til finanslov for finansåret 1. april 1967-31. marts 1968.

(Foregående del af første behandling findes i tidenden sp. 145).

Forhandlingen genoptoges.

Stats- og udenrigsministeren (*J. O. Krag*): Det er naturligt, at man fra alle sider under denne debat har været inde på en vurdering af valgets resultat.

Jeg lagde mærke til, at hr. Hilmar Baunsgaard især beskæftigede sig med de partier, der havde lidt tab, og det er naturligt, da han jo er ekspert på det område. Der var også dem, der var inde på en sammenligning mellem socialdemokratiets tab og den borgerlige gruppes tab. Jeg tror nu oprigtigt talt ikke, de to parter har noget at lade hinanden høre. Hvis man gør det op i

stemmer, tabte socialdemokratiet 33.000 stemmer, og venstre, de konservative og de uafhængige mistede 35.000 stemmer, så det er vist meget svært at stille det op, som om det er socialdemokratiet, der er valgets taber. Jeg synes ikke, vi har ret meget at lade hinanden høre; det ligger vel nærmest sådan, at VKUs tab og socialdemokratiets tab så nogenlunde er lige store.

Man kan også opgøre det i mandater: socialdemokratiet mistede 7 mandater, den borgerlige gruppe mistede 10 mandater. Hvis man tager det på den måde, er den borgerlige gruppes tab altså betydelig større eller i hvert fald bemærkelsesværdigt større end socialdemokratiets; men det er klart, at en del af mandattabet skyldes urepræsenterede stemmer, så derfor er det vel rigtigere at opgøre udfaldet af valget i tab af stemmer, og dér er det altså godt 33.000 for socialdemokratiet og godt 35.000 for VKU-gruppen, og dermed kunne man vel egentlig lade det ligge.

Flere af ordførerne, bl. a. hr. Poul Hartling, var inde på min udtalelse om, at valgets resultat var uforudset og overraskende. Det synes jeg også er rigtigt, det var det. Det var ikke for mig uforudset eller overraskende, at der kunne komme et flertal bestående af socialdemokratiet og SF, men jeg synes, jeg har ret i, at udsvingene var overraskende store. Jeg tror ikke, nogen havde ventet, at SF ville fordoble sit mandattal, og jeg tror ikke, nogen havde ventet, at den borgerlige gruppe ville lide så stor en tilbagegang, som den gjorde, en tilbagegang, som altså nogenlunde svarede til den nedgang, der skete for socialdemokratiets vedkommende, og som jeg da naturligvis beklager.

Hr. Poul Hartling citerede mig for, at jeg havde sagt, at der i løbet af valgnatten gik noget op for mig, noget, som morgenen efter valgslaget stod helt klart for mig. Og det er rigtigt, det vedkender jeg mig. Det, der gik op for mig, var formentlig det samme som det, hr. Poul Møller udtrykte ved at sige, at tyngdepunktet i dansk politik blev forskudt på en afgørende måde. Det var vel det, vi alle sammen, der sad og så valgresultaterne strømme ind på TV-skærmen, efterhånden blev klar over. Og det er vel, når man ser en sådan afgørende forskydning af tyngdepunktet, for nu at anvende hr.